

bolj moč ozke in dostojno globoke razore. Lepo ravni, ozki in globoki razori so tedaj cilj, ki ga ima doseči vsak, ki želi darilo prejeti. Razsodili bojo pa dela oračev za to izvoljeni modri kmečki gospodarji.

Pri tacih poskušnjah privrè vselej veliko gospodarjev in hlapcov skupaj, in gotovo nobeden ne bo domú šel, da bi takih krajev, ki so bili za naj bolje izorane spoznani, ne primerjal s svojim delom, in, če je pameten mož, bo posnemal kar je vidil. To je korist tega oranja.

Na Českem, kjer so lansko jesen v Česki Lipi napravili tudi tako oranje na poskušnjo, je prekosil mlad kmečk fant, še le 15 let star, v lepem in dobrem oranji vse druge in je prejel prvo darilo.

Tudi to nam spet kaže, kako si ljudje po svetu prizadevajo po vsih potih zbuditi umno kmetovanje, da se sili zemlja k obilnišim in boljšim pridelkom, katerih zmiraj več potrebujemo, ker nas je zmiraj več ljudi na svetu in so potrebsine vedno večje. Nekdaj je bilo dosti, če je gospod le oral, ker je pridelal za majhne svoje potrebe že dosti, — zdaj pa je treba zemljo naganjati: „daj, daj več!“ To pa ne gré drugač kakor z umnostjo in pridnostjo.

Se en pristavek k „slovenščina v starem času“.

Brezimno ljudstvo.

Marsikaj se je že govorilo in poganjalo za to vprašanje: ktero ljudstvo da je iz začetka svoje stanovališče imelo v sedanji slovenski zemlji. Dasiravno misli nemških in slovenskih mož niso edine, vendar vsakteri izmed njih je tistemu ljudstvu lastno ime dajal, ter ga po tej ali po uni poti dokazoval. Zdaj pa je neki dohtar Weiss to vprašanje po drugačni poti določil, kakor se je bralo pred kratkim v graških novinah med predmeti, o katerih se je govorilo v zboru zgodovinskega društva štajarskega. Moder je res tisti mož, in vé svojo reč do dna dognati, to da, do — votlega dna. Kaj menite, ljubi bravci, ktero ljudstvo je po menitvi tistega moža nekđaj našo domovino v lasti imelo? kakošno pred neznano ime se mu je prikladalo? Čujte, in si ga dobro v glavo vtisnite: Brezimno ljudstvo — „ein namenloses Volk!“ „ljudstvo, ktero ni poznavalo ne železa ne jekla, ampak je rabilo kamnjeno orodje!“

Mož ta res je temeljit,
V veke bode naj slovit!
Ker imena on ne vé,
Ljudstvo je zgubilo ime.

On pač je kaj več bral, kakor le greške in latinske stare pisatelje, kateri le pišejo od Tavriščanov, Noričanov, Siginov, Panoncov, dasiravno močno starih; blezo je iztaknil še kak starji spis, kak palimpsest, na katerem so pod starimi čerkami še druge stareje skrite! Pač je slišal kaj več kot le od noriškega jekla, kterege so Greki in Rimljani drago cenili dolgo popred, kakor so se Noričani Rimljanom uklonili!

Vendar jez se ne čudim, da omenjeni učenik vesoljne zgodovine nahaja brezimno ljudstvo v naši domovini za nekđanj čas: ako premišlujem, da bomo skoraj brezimno ljudstvo še za sedanji čas. Zakaj Štajarcu in Korošcu hoče biti večkrat ptuje, kar se na Kranjskem piše, in Kranjec spet ne umeva, kar se v Goratanu ali v Štajarji izdaja. Mislili smo, da smo vsi slovenskega rodú pa odkritoserčno povém, da se mnogi mnogi ne bomo več k tem rodu mogli šteti, zakaj mnogih „slovenskih bukev“ nismo v stanu brati, s toliko nepotrebno novimi besedami in zoperno nerodnimi oblikami so pisane, in hudi spet ne bomo mogli biti na nikogar, ako bo pisal „krainische Sprache“, „windische Sprache“, kakor se je pisalo popred, ko se ni hotelo znati vesoljno ime; zakaj

Mnogotera učilnica,
V vsaki druga slovnica,
Druga abecednica,
Druga verska knjižica.
Mnogotero je pero,
V drugi roki sleherni,
In drugače urezano,
Vsako svojoglavno zlo.

Ako smo za blagor slovenskega naroda res vneti, mišlim, da mora pri vsi naši pisavi to vodilo veljati:

„ne prizadevajmo si izobraziti le goli jezik, temuč prizadevajmo si izobraziti slovensko ljudstvo“ *).

Pišimo tako, da nas bo vès narod umeval. Hicinger.

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašji ljudstvo moré.

Pregovor pravi: „navada ima železno srajco“. Pač res. Česar se človek navadi iz mladih nog, se ga derži kakor da bi se mu bilo na duši prirastlo. Lepe in gerde šege nas spremljajo enega kot družega vse žive dni. Naj hujše so pa tiste navade, ki izvirajo iz krivih vraž in iz napačnih zapopadkov nature. Nemarne navade pa delajo tolikanj več škodo, kolikor bolj človeškega duha moré in kolikor več ljudi jim je podverženih.

V teku časov so se poprijele raznih narodov marsiktere lepe in gerde navade, ki so jim tako rekoč značajne. Po navadah in šegah jih še ločimo dandanašnjega dné. Vsaki čas jim je kako drugo navado prinesel, vsakemu narodu drugo. V preteklih časih se jih je pa tudi veliko pogubilo; sila veliko se jih pa še zdajci posebno med preprostim ljudstvom najde. In kako bi se jih ljudstvo znebiti moglo, ker še celó ne vé, da je v nemarnih šegah zakopano. Privadilo se jih je kakor se otroci privadijo vsega kar vidijo pri svojih starših. Zdajšnje ljudstva so pa otroci starejih, ki so živele v vražnih časih starodavnosti. Takrat so se v mladih srcih ukoreninili krivi zapopadki od marsikterih stvari. Človek ni zapopadel ne sebe ne natornih prikazkov. Kakor so mu bile vse te reči skrivne, jih je tudi skrivnim močem prisojeval.

Izmed sto in sto žalostnih zapopadkov, ki zatirujejo narode na duši in na telesu, bomo tukaj le tiste premišljevali, ki so se sploh pri raznih ljudstvih ohranili noter do dandanašnjega dné. Pogledati hočemo po korenini tolikanj rev, ki tiči globoko v ljudskem izviru starodavnih basniških časov.

Živel nekđaj so bogovi — tako se glasé storije ali basniške pripovedi — v družnji z ljudmi. Sprava in mir sta bila med njimi; pravijo, da to so bili rajski časi, ko je še zemlja vse brez obdelovanja rodila. Kar je kdo poželel, vsega mu je obilno darovala natora. Sovražnega nič se človeku na zemlji pokazalo ni, dokler so ti rajski časi terpeli. Torej je človek živel z bogovi, zverino in z natornimi prikazki kakor brat z bratom. Poželel še ni človek, česar mu natora dati ni mogla, toraj bogovi bili so mu prijatli. Človeku je bilo v tistih časih še vse enako: ali se zverina med sabo terga ali se zemlja z nebom moží ali pa

*) Radi poterdim, kar prečastiti gosp. dopisnik omiluje o nezlogi slovenske pisave, vendar dvojje imamo omeniti, kar nas tolaži. Pervo je, da slovenski jezik je še le v dōbi izobraževanja in v ti dōbi se ni godilo nobenemu jeziku drugač. Ozrmo se le na nemški jezik, ki je že lepo izobražen in še dandanašnji se prenareja pisava njegova tako, da tisti, ki smo bili pred 15 ali 20 leti izučeni v njem, bi danes ne znali več tako pisati, da bi v šoli „sine“ dobili. Drugo pa je, da hvala Bogu! ljudstvo se ne spodtakuje nad tistimi novejšimi (ali prav za prav starejšimi) oblikami, ktere so nekterim učenim toliki tern v peti. Verjemite nam, da tem marsiktere oblike veliko veliko več nepokoja delajo, kakor ljudstvu po različnih krajih slovenskih, ktero ni ukovano v tiste oblike, ktere so slovenski slovnicearji in po njih pisatelji „oktroirali“ našemu jeziku, ki pa se hoče dan dandanašnji bolj prosto gibati in ima prav. Kmali bojo „Novice“ prinesle sostavek „o slovniški sodni“. Bomo vidili, kaj bojo rekli naši gosp. pisatelji o njem. Vred.

bogovi njegove hčere snubijo. Saj vémo, da ga še v poznejših časih ni bilo čez Jupitra snubača. Ljudstvo še ni porajtalo na natorne moči, ni mu bilo mar: ali rojijo po zemlji ali po nebu.

To so bili rajski časi! In koliko je še dandanašnji takih ljudi, ki hrepené po tistih starodavnih rajskih, zlatih časih golega zverinstva in nevednosti. Kaj pa je bilo rajskega v tistih časih? Rajsko je bilo življenje, ker serce še ni več pozelelo, kar svet dati zamore. Kjer ima človek, cesar želi, tam, pravi, da je raj, tam je veselo življenje, tje si želi.

Človek pa, ki je z neprecenljivimi lastnostmi od Stvarnika svojega obdarovan, je čedalje bolj k zavednosti prihajal, svoje moči je začel spoznavati, ker duh mu je bil dan uma in pameti. Neizrečeno hrepenenje ga prime, doseči hoče, kar mu v persih kalí. Ko se mu je pa neugasljiva želja v sercu unela, je vdihnil njegov duh vsim stvarém vsaki svojo prečudno moč. Dobri in hudi duhovi so tičali v stvaréh kakor mu je ktera telesne dobrote ali nadloge in nesrečo prinašala. Zdaj je bilo povsod vse polno tako imenovanih manjših bogov. V svoji družini je človek imel polbogove, ki so se mogli z boginjami in bogovi, — postalo je boginsko ljudstvo. Zdaj so sklenili otroci tužne matere zemlje, ki je bila od višjega boga zaničevana, bogu gospodarstvo vzeti. Hrepenel je človeški duh po svoji oblasti in mogočnosti. Bogovi se čedalje bolj od njega ločijo, ker njih je bilo poprej gospodarstvo na zemlji. Tega pa bogovi niso mogli terpeti, da bi človek toliko moči imel. Toraj so se sperli; zmiraj redkeji so bili med ljudmi, na visokem Olimpu so si sedež izbrali, zemski velikani pa so postavili hrib na hrib, — hotli so bogovom kraljestvo vzeti. Takrat je že bogovom za živo šlo. Bil je ravno nastopil Jupiter ali Dij preganjavec svojega očeta Krona ali Časa, kar je tudi vzrok bilo punta. Ko bi ne bil Jupiter od kiklopov strele in groma dobil, bi se ne bil obderžal. Pod gorečo goro mu je Vulkan strele koval, ki jih je Jupiter v svoji jezi z gromom in bliskom po spuntanih ljudéh metal.

Od tega časa je bog z gromom in strelo gospodaril po vesoljnem svetu. Grom in strela sta bila njegova grozna moč, in gorje tistemu, ki ga je razžalil. Strah in groza sta tedaj obhajala stare ljudstva, ko je gromelo, ker so mislili, da se serditi bog čez nje jezi in v svoji serditi jezi pokončuje neusmiljeno enega kot družega. To je jim bila šiba razkačenega boga, pa tudi vse druge reči, ki pridejo z gromom: toča, strašnji viharji in plohe. Kar jih je od te strani hudega zadelo, je veljalo pri njih za osodo. Taki zapopadki so se ukoreninili v mladem deblu poslednjih narodov. — Kako žalosten je bil ta človeški stan! človek se je vidil podverženega strastnemu djanju boga, ki ga niso omečile ne britke solze ne reve in nadloge, ki je le želel maševati se nad revnim ljudstvom. Ni se bilo moč otéti njegovi jezi drugač kot da mu je moglo ljudstvo prostovoljno več svojih ljudi žertovati, če je hotlo, da je nadlogam in revam konec storil. Kervoželjin in pokončljiv je bil gospodar vsih bogov po spridenih mislih ljudi. Po narodih se je njegovo ime prerodovalo: Dij in Jupiter je bil tisti zemljostresatelj in pokončevavec pri Gerkih in pri Rimljanih. — Se vé da je tudi dobrote delil, pa človeštvo je nava-jeno hitro pozabiti, reve ga pa še tepó, toraj tudi ni v našem namenu pokazati, koliko dobrega da je prišlo od njega. Vlastje boga je večidel ostalo, akoravno se je ime po narodih menilo. Gališki narod je imel svojega gromovnika Tarana, slovanski svojega Peruna, nemški pa Thora. Vse ljudstva so po natornem bogočastji v paganski časih terpele pod vlado neusmiljenih nikoli sitih bogov. Al častiti jih čez vse, jim bogoslovje je zapovedovalo. Zameriti se jim je bilo lahko, in človek, družina in narod je bil zgubljen; božja jeza in serd sta jih neusmiljeno tepla, dokler niso na germadah žertovali veliko svojih bratov.

Vražne ljudstva so zaupale svojim zapeljivim strežnikom božjim, ki so jih cigani in derli do kervi.

Tako se je godilo v tistih starodavnih časih, ki jih le po basnih poznamo, tako se je godilo med bolj omikanimi Gerki in Rimljani, med Celti in Slavjani in Nemci, in sploh med vsimi znanimi ljudstvi, dokler je natorno bogočastje med njimi veljalo. (Dalje sledí.)

Kratkočasnice.

Pameten snubač. — „Očka! dajte mi svojo hčerko za ženo, brez ktere mi ni mogoče živeti“. Oče vpraša snubača: „Kaj poznate mojo hčer?“ — „Ne“ — mu odgovori. — „Kako to? saj ste mi rekli, da nemorate živeti brez nje“. — „Ja, to je takole: vé, da Vaša hčerka bo imela 12.000 gold. dote, jez pa nimam nič, s čimur bi živel, in tako smem pač reči, da ne morem živeti brez Vaše hčere“.

Dobro ji je povedal. — Neka čevljarica (šuštarica) ki se je rada lišpala, je pomirjala v štacuni nov slamnik, in svojega hlapca, ki ga ji je imel domu nesti, vpraša: „Tonče, poglej me: ali se mi dobro podá?“ „O kaj dobro! — odgovori zviti hlapec — kakor da bi Vam bil naravnost iz glave izrastel“.

Novičar iz raznih krajev.

Neki vertnar je ministerstvu predložil nasvèt, kako bi mogla vlada po vsem cesarstvu ceste z drevjem zasaditi in iz tega lepe dohodke si nakloniti. — Iz Dunajskega zbora se še zmiraj ni zvedilo nič gotovega; časnikarji ugibujejo še zmiraj to in uno. V saboto je bila 12. seja, ki je terpela od 1. do 5. ure; pravijo, da v ti seji se je utegnilo kaj gotovega skleniti (kar pa še ni znano), ker angleški minister lord Russel je imel v pondeljek že iz Dunaja odriniti. — Kako važne ste donavske knežii Valahija in Moldava za naše cesarstvo, se razvidi iz velike kupčije, ki je med knežijami in avstrijskim cesarstvom; nek kupčijsk izkazek od leta 1852 nam pové, da v letu 1851 se je v ti knežii avstrijskega blaga vpeljalo za 9 mil. 447,200 piastrov, iz knežij v naše cesarstvo pa se je vpeljalo blaga za 19 mil. 124,374 piastrov. — Kato-liška cerkev v Valahii je od cesarja Franc-Jozefa 2000 fl., od presv. cesarja Ferdinanda pa 1000 fl. prejela. — 30. sušca je imelo tistih 18 romarjev, ki so v Jeruzalem na božjo pot šli, že v Palestino priti. V Smirni se jim je na ladii pridružilo 200 Turkov, ki so večidel romali v Méko. — Iz Segedina se 17. dan tega mesca piše, da reka Tisa v Banatu strašno škodo dela po povodnjih krog in krog; sila veliko polja je že šlo pod zlo. — Od vojske pred Sevastopoljem se še ne vé konec. Goršakov je pisal 15. t. m. pismo v Petrograd, v katerem pravi, da bombe sovražnika dotistihmal niso še veliko škodovale terdnjavi; kar so podnevi razrušile, so Rusi ponoči spet popravili in pokončane topove in pobite vojake so namestili z novimi. Če je res, da je imel Omer-paša s svojo armado še le 15. dan t. m. proti Almi marširati in boj začeti, bo začeta strašna vojska še dolgo terpela. Francozi pošiljajo še zmiraj armado za armado v Krim. — Kar se pa vojske tiče na izhodnem morji, je osnovo za letošnji boj izdelal sam knez Paskievič in Metavokot središče vojskovanja določil. — Perve dni tega mesca sta prišla v Petrograd dva polka Baškirov, kateri stanujejo med Uralom, kirgiško puščavo in reko Ob v Azii. Bilo jih je skupaj okoli 4000 mož. Pridši v predmestje Petrograda so se hotli, ker niso bili vajeni mestnega življenja, vsi razkropiti, misleči doma smo. Pa ko so jih skupaj spravili, niso hotli iti v kasarno, rekoč, kaj bi bilo, ako bi potres postal, in sploh še nismo nikoli v tako veliki hiši stanovali. Ni jih bilo moč v njo spraviti; šotore poskerbeti so jim mogli, da so bivali pod njimi. Ko pride dan odmarširati so rekli: Sklenili smo cara svojega

gležki Edvard III., in med družimi tudi grofinja Salisbury ljubica njegova, se je med plesom grofinji odpela podveza leve nogovice. Kralj se podviza, podvezo pobrati; izkajočemu podveze pa se primeri, da vzdigne enmalo od tal njeno oblačilo; — čez to pa so se nekteri pričujočih muzati začeli. Grofinja je bila zavolj tega posmehovanja zlo razžaljena. Ko kralj to vidi, jo potolaži s tem, da posvari zasmehovavce glasno rekoč: „Sram ga bodi, kdor kaj slabega od tega misli!“ in še pristavi, da vsi tisti, ki so se muzali zdaj čez to podvezo, bojo še hrepeneli po nji, da bi jo kadaj nositi smeli. Kmalo potem je ustanovil imenovani red hlačne podveze ali hlačnega traka, ki je še dandanašnji naj častniši angležki red, kterege le vladarji in naj višji angležki plemenitaži deležni biti zamorejo; število vitezov tega reda je s kraljem ali kraljico angležko vred omejeno le na 26, razun kraljevičev angležkih in ptujih redovnikov. Vendar ima kralj ali kraljica pravico, še izvoliti 26 tako imenovanih siromaških vitezov iz Windsora, kjer ima ta red svoj kapitel; vsaki teh siromačinov dobiva na leto 3000 gold. penzije.

Za poduk in kratek čas.

(Dalje.)

Naj strašnejše dogodbe te verste, katerih spomin se je zderžal v basnih ali v značajih ljudstev; so izvirale toraj iz častenja nepoznanih, nezapopadenih natornih moči. Družine in vlade so na duši in na telesu jarem nosile, ki si ga je vmišljeni duh nezavednih narodov sam na vrat navezal. Na deblu človeštva so se pa sušile krepke veje in rastle so le medle mladike. S srečnimi in nesrečnimi bogovi so se pogubile stare ljudstva; al česar se je deblo navzelo, ni pošlo, ko so veje trohnele, — stare kalí so po mladikah poganjale. Konec so jemale derhali nepotrebnih izmišljenih dobrih in hudih duhov, kolikor sta bolj se človeku ojstrila pamet in um.

Al človek sam sebi nezapopadljiva stvar se zaljubljuje rad v nezapopadljive reči. Dušno in telesno življenje se je zanemarjalo, bogočastje in vlade so zaderževale koristno napredovanje narodov. Otet človeka tolikanj rev in nadlog je prišel *Odrešenik naš*. Ko bi ga hotli in mogli le vsi razumeti! „Bratje ljubite se med sabo kakor sem jez vas ljubil“. Prinesel nam je keršansko véro, ki zadostuje vsim skrivnostim, podpira dušno in telesno napredovanje; véro, ki veže po neprecenljivih ukih človeka z edinim Bogom in zemljo. Zares okrepčaven studenec je nam pokazal in podelil, ki se nikdar ne posuši, če ga le človek samoglavno sam ne zatisne. Vedno bistre so njegove kapljice, in kakor vedno tekó tako vedno tudi ljudi kličejo, rekoč: „Pristopite sem in napite se za popotnico, da bote zmirej modrejši in Bogu bolj enaki!“ Kakor studenec vedno teče, se duh vedno bolj Bogu približuje.

Iz tega se pa razvidi, da je Bog nam dal ta dar, da ga vsak po svoji moči vživa. Tisti, ki mu je že bližej, če se smemo prederzniti tako reči, pije iz tega studenca, kar ga zamore še bolj popolnoma storiti. In tako je ta studenec vir, ki vedno nove bistre kapljice donaša in sicer vsakemu po svoji keršanski potrebi.

Čeravno velika potreba je bila, se je vendar le prekeršenje starega debela ustavljalo. Vse se je še starega kopita deržalo, malo kdo je uprašal: ali je bolji ali ne, dokler ga skušnja ni podučila. Treba je bilo s čudeži se prikupiti ljudstvu in z dobrotami njih serca omečiti. Natora je pred bila podpora vére; keršanstvo je moglo s čudeži pokazati, da je čez natoro. Al kakor se nerada starega debela prime mladika, tako težko in le z neutrudljivim prizadevanjem se je narod za narodom za pravo véro pridobival. Kjer se če mladika ali cep dobro prijeti, se morajo stare veje posekati, da mladih v rastenji ne zaderžujejo. Al na enkrat se serce preroditi ne dá. Kar sta oče in mati spoštovala, spoštuje večidel tudi hvaležen sin. In ko se prime

mladika, le počasi žene, bolj še poganjajo mladike starega debela, kot da bi se hotle boriti za pravo. Če je duh preslab za podučenje, se s silo uganja bolje vedenje. Pa — čemu je pa bilo treba sile? Menda v serca kaj ljudem rajskega mirú in ljubezni vlti.

Treba je bilo človeku cel svet prirašenih in priljubljenih misel in vraž iz serca izdreti. In kako, ker natornih pravih postav še nobeden vedil ni! Na dušne potrebe so se opirati mogli, pa jih niso poznali, — rodile so se nove grozne tvorila.

Dosti je, da se prime mladika; ali bo sad rodila, vertnar še prvo leto ne praša. Vedno še plevél med pšenico poraša; da se dobro steblo ne izlere, je treba pustiti tudi marsiktero ljuliko. Dosti je bilo nekđaj si pridobiti serce človeško. Ni pa prašal nobeden: ali si, moj ljubi kristjan! z ajdovsko vero tudi popustil stare napačne zapopadke, ki podpirajo krivoverstvo, ki so oskrunili serce z vražami in krivimi mislimi. Kdor bi bil to terjati hotel, bi bil mogel jim dati prave zapopadke mesto napačnih. V tistih dneh pa še ni bilo nič kaj zdravih misel o natorí znanih, do nekaj malega, kar so Gerki po svojem bistroumnem umišljevanji uganili, nekaj pa tudi tako natanko spoznali, da še dandanašnji velja. Toda premalo je bilo odkritih resnic in če so se bolj mešali zapopadki v véri, bolj je pomanjkovalo neoskrunjenih mož, ki bi bili zamogli po svoji zdravi pameti večje natorne postave spoznavati. Kar so Gerki dobrega osnovali, je zaterla Rimcov zmaga, morivka učenosti. Kar ji še ostane, pogrebe strašna prepad in razdertje rimskega kraljestva pod svojimi razvalinami, ki so v zvezi z ljudskim preseljevanjem po Evropi tako dolgo časa vsaktere omike zakrivale. Pod strašnim podertjem časne moči zakopana in v železnih oklepih vraže zakovana je omika dočakovala rešitve od Arabcov, ki so z mečem pobito spet z mečem obudili. Toda le hitro je tudi njim ura odbila. Komaj so se jele umetnosti pod njih varstvom razcvetati, komaj so berstje poganjati jele, je nemila osoda njih za večerne dežele neprecenljive uke v svoje kraje nazaj pahnila. In črna tema se spet vleže na razne učenosti, — skorej bi bil vès svet pod mehkužnim krilom nevednosti in krivih vraž zaspal, tako so ga razujzdanost, slepota in grozovitne vojske in njih nasledki: pomanjkanje, lakota in kužne bolezni morile. Groza me je omeniti, kako se je pozneje godilo! Svetila je zveličavna sv. keršanska luč svetu, obdelovale so se tú in tam vede in znanstva, vendar je žalibog! krivoverno djanje, babje vraže in slepe navade ostalo značaj srednjega veka. (Dalje sledí.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tersta 26. aprila. * Cena tukajšnega blaga se ni nič kaj premenila; le pšenico, koruzo in cukar iz Havane derže enmalo dražje. Iz Turškega se sliši, da polja in vinogradi večidel dobro letino obetajo. Dohodki našega mesta so za to leto prevdarjeni na 1 mil. 581.955 fl., stroški pa na 1 mil. 849.801 fl., tedaj bo zmanjkalo 267.846 fl.

Iz Tujinc pri Kamniku 24. aprila. Dovolite mi, da vam tudi od našega kraja nekaj malega naznanim. Kakor hitro se je včeraj dan nagnil in je mila luna svetiti jela, se oglasi na našem hribu mladina pričete naše šole v Tujncah pod vodstvom g. učitelja Jerneja Pirnata z mičnimi pesmami. Prepevali so „Zvonikarjevo“, „Popotnika“, „Veselja dom“, „Vigred“, „Lastovica“, „Svetlo sonce“, „Sirotica“, „Stari Krajec“. Le-ti mili glasi naše šolske mladine so se čez hribe in doline razlivali tako ljubo, da je bilo veselje po celi okolici, — peli so pa našemu visoko častitemu gosp. fajmoštru Jurju Dolencu na čast in jim darovali leté serčne glasove za njih god. Hvala našemu ljubljenu gosp. fajmoštru, da so nám pritukajšni fari nove šole osnovali. Pa tudi hvala našemu gosp. učitelju, da tak pridno oskerbuje šolski nauk! Saj se hvaliti smé, kar je hvale vredno. J. Gerkman, župan.

na kupu ležati in potem se vseje. — Na to vižo ne terpi pšenica ne naj manjši škode, če tudi se morebiti pred tednom ni vsejati mogla; le to je treba, ako delj časa leži, da se vsaki dan premeče.

Korist žernika ali domačega mlina.

Kolikor dražje je žito, toliko bolj se plača, če ima gospodar domá svoj žernik. Gospodar si prihrani ž njim mlevšino, ktera nekterim mlinarjem ni nikoli dosti obilna, — tudi ne pride ž njim nikoli v tisto zadrego, ki se primeri, če dá žita v mlin, pa mlinar vode nima, — poslom svojim, ki včasih pozimi nimajo dela, zamore s tim opravila dati, da mu moko meljejo. Med mnogoterimi domačimi mlini ali žerniki so tisti z mlinskimi kamni naj bolji, ker žito naj bolje zmeljejo, in ker si kamne lahko sam zbrusi ali pa po mlinarji zbrusiti dá. Z žernikom, s katerim imata 2 človeka opraviti, se dá v 1 uri 1 vagán žita zmleti. Če žernik blizo 100 gold. veljá, se to v velicah gospodarstvih v malo letih splača.

Zoper mravlje.

Gospod Lepstanski so nam dali na znanje, da mravlje se od mladih drevesc odženó, ako se jim steza s svinjekom (svinskim gnojem), pomešanim s človeško vodo, zadéla. Quod est probatum — ali pa morebiti: quod est probandum?

Tečnost mnogoverstnih jedil.

Po natanjnih kemijskih preiskavah se je zvedila tečnost ali redivna moč mnogoverstne hrane. Ta znanost ni prazna reč, ker nam kaže prav za prav vrednost različnega živeža. Za méro družih jedil je postavil učeni kemikar materno mleko in po njem je povedal: koliko teknejo drugi živeži mesni in rastlinski.

Če namreč materno mleko zdá za 100 redivnega soka,

med živalsko hrano:

tedaj zdá	kravje mleko	za 237,
„	različni sir	za 331—447,
„	sirova suha gnjat	za 539,
„	kuhana	za 807,
„	rumenjaki jajčji	za 305,
„	kuhano golobje meso	za 655,
„	ovčje	za 852,
„	telečje	za 911,
„	goveje	za 942,

med rastlinsko hrano:

„	„	krompir	za 84,
„	„	repa	za 106,
„	„	turšica	za 125,
„	„	beli kruh	za 132,
„	„	pšenica	za 144,
„	„	černi kruh	za 166,
„	„	gobe	za 201 do 289,
„	„	grah	za 238,
„	„	leča	za 276,
„	„	bob	za 283.

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašnji ljudstvo moré.

(Dalje.)

Kako se pa godí še dandanašnji? Kamor koli popotnik po svetu pride k neznanim ljudstvom, naj so še divji ali ne, povsod je ajdovsko natorno bogočastje, povsod spričuje govorjenje le staro mnenje o natornih prikazkih: „Glej tam v oblakih se Bog krega“ — se povsod sliši, kakor se je nekđaj govorilo od gromovnika Jupitra. Ali je pa med nami kaj bolje, ki se imenujemo omikani? ali niso nas iz mladih nog strašili, kadar je gromelo: „Otroci, ali ne sli-

šite, kako se Bog v oblakih krega!“ Toliko časa se že štejem med omikane ljudi, vendar je toliko omike, da še zmiraj iz blata starih paganov izlesti ne moremo. Preprostem ljudstvu — kadar gromí — ne kraljuje v nebesih zemlji milodarni usmiljeni Bog, ampak kadar viharji privlečejo oblake, slišijo na kmetih kakor po mestih še dandanašnji gerskega Dija, ki v svoji jezi in serdu zemljo z gromenjem stresa in straši. Se vé da ne vedó: kje da tečí korenina krivih misel. Žalostno je zadosti, da se že dete z maternim mlekom napije bedaste boječnosti, da ga je tako grozno strah, ko grometi začne. V izreji se tedaj dandanašnji prime korenina tolikanj rev in nadlog našega življenja. Ne le krive, ampak krivoverne misli jemljejo veselje, ki ga je Bog svojim otrokom namenil. Iz take mladine postanejo bedala, ki jih zviti svet povsod za nos vodi. V vražah izrejeni niso družega kot babježi in strahúni. Kjer se mu kaj neznanega, zlasti v tami, pokaže, ga že straši, naj bo že s podobo kake konjske šeme ali pa s hudim vragom, ki mu zvečer v mraku za petami berlizga. Vrag mu poti zavera, v vsakem teršu eden čepí; v mačji dlaki je skrit in v tami nesrečo po pohištvu razširja. Vse je takemu bedaku grozna prikazen. Glejte! v oblake strelja, da copernico z megle izbija; nobeden se je ne usmili, ako bi duhovna v fari ne bilo, bi mogla o hudi uri reva pod milim nebom prenočevati.

Kaj ne, čudno je vendar, da se še tako umazane misli med nami nahajajo! Vém pa, da se mojim besedam bravci ne bodo čudili, ker morebiti ne bodo nobenemu v roke prišle, ki bi ne bil v svojih mladih letih kaj takega doživel. Kdo še ima tako kamnito serce, da bi se mu človek ne smilil v svoji nevednosti, ki ti tako natanko dopoveduje, ktera soseda da je bila v megli! „Glej — pravi — „černi oblaki so se čez dolino potegnili, tamle iz grape se pa megla po lesu vleče, copernice nese v meglo, da bodo točo delale. Gotovo jo je že tudi šantova Pavelčevka v meglo potegnula. Ko bi šel gledat, vém, da bi tudi Guncerice ne dobil domá. Saj veš, Pavelč bi tega kruljevega zlodja nikoli ne bil vzela, ko bi ne bila Guncerjeve rodovine. Mislil je in ni se zmotil, če zna coprati, da hodi v meglo, zna tudi po vervih krave molsti. Kakošen kosček kruha, maslic pšena in kaj tacega se kmalo dobí pri kmetu, ki ima dobro kravo; smeteno bo pa moja žena posnemala. Pa moraš vediti, Guncarca še na starih žokih čepí, ki so polni cekinov in šmarnih petic. Babše se je izvalilo neki gori za Bukovem verhom; nje oče je skrateljne imel, dedec se je bil hudiču zapisal, za to so mu dnarja nosili, pa so babo copernije naučili in od tistega časa hodi v meglo. Zdaj je skorej škoda, da bi si človek kupoval dobro kravo, saj ta hudoba po celi soseski molze, nam družega ne ostane kot zelena sirahka, pa še tista ni zdrava za jesti.“ (Dalje sledí.)

O slovniškej sodnii.

(Dalje.)

„Kaj“, poreče nekteri, „saj vendar ne pišemo tako pototeno, kakor nasovetnik slovniške sodnije misli“. — Res „Novice“ in „Danica“ so še najbolj po slovniških pravilih. Kar tiče druge bukve, so nektere zavoljo preveč zbranih in vse križem po kopiti tujih strokov postavljenih besed neumevne; druge v vsakej verstici oznanujejo, iz kterega slovenskega kraja je pisatelj doma; tretje bi bilo po slovniških pravilih vse prekrizati; v nekterih sestavkih so pisatelji preiziskane in posiljene etimologije v posebnosti zabredli.

Vém, da sem z družimi vred potreben slovniške sodnije, vendar pa naj po svoje vednosti omenim nekterih napak, ktere je semtertje najti, in ktere bode slovniška sodnija težko poterdila. Če me kdo z dovodi, se vé da veljavni, zaverne, mu bodem hvaležen, saj moram želeli resnice in pravega, ne pa svoje terme in zmot.

pa se zraven priležejo lanéne ali ogeršične preše (perga) in sicer na 100 funtov koruzne slame 1 funt, ali poldrugi funt tacih preš (take perge). Kdor tako ravna, se mu ne bo pritožiti zoper drisko, ktera živino večidel prime, če se koruzna slama sama predolgo kermi.

Gospodarska novica.

Pri undanjem poskušinskem oranji v Badnu, od ktereга smo govorili v 33. listu, se je skušalo 23 kmetov. 8 jih je darila prejelo.

Kratkočasna povestnica.

Kolikor glav, toliko misel, in kaj pride iz tega, ako se vsakemu njegova volja spolne.

Prigodba iz kmetov.

Povedal vam bom povestico iz kmetov, ki se je primerila na Nemškem, pa bi se znala tudi pri nas zgoditi. Smejali se bote, pa je nisem prestavil le za smeh, tudi dobre zernica poduka ima v sebi, ktere vam bojo spričale resnico tega, kar na čelu tega spisa zapisano stoji. Čujte!

V neki fari na kmetih so se bolj premožni farani pogovorili, za véliki oltar novo podobo sv. Antona malati dati. Priporočen jim je bil neki malar, ki je znal posebno očitne farbe dajati podobam, in ki zraven tega ni svojoglaven bil, ampak si je od ljudi tudi dopovedati dal, ako so želeli kaj po svoji volji. Gospod fajmošter niso imeli nič zoper malarja, le to so svojim ljudém svetovali, naj prepustijo malarju, kakor misli, da bo podobo sv. Antona naj bolje napravil. „Za svoj dnar ne bomo pustili malarju nje go ve terme; saj vémo, kako ti mojstri včasih vse skazé, ako se jim prav ne dopové, kako naj bo“ — odgovorí eden izmed mož, ki so se zavezali malarja plačati, in vsi drugi mu prikimajo.

Fajmošter, ki so že večkrat imeli s temi terdimi glavami opraviti in jih niso mogli nikoli prav pod en klobuk opraviti, jim nalaš nobene besede več zoper ne govore, rekoč: „ljubi moji, saj ste pametni možje; storite tabart popolnoma po svoji volji“.

Rečeno storjeno. Malar pride, in ker je šolsko poslopje nekaj tednov ravno prazno bilo, in ker so hotli, da jim malar novo podobo hitro izdela, mu dajo sv. Antona proti tem malati, da jo mala pri njih domá — v šolskem poslopji, kjer ima lahko tačas tudi svoje stanovanje.

Izperva se malar brani tú malati, ker pravi, da nima vsega orodja tukaj tako pri rokah, kakor domá; ker mu pa bolje plačilo obljubijo, če se njih podoba v njih vasi izdelá, se naposled vendar udá, in pride čez tri dni z vso pripravo k njim na deželo.

Pred vsim drugim so mu pa enoglasno veléli, da mora sv. Antona kot prav postavnega moža, 6 čevljev velicega, narediti.

Štirje tedni so pretekli. Zdaj pustí malar pervikrat podobo viditi enemu tistih mož, ki so mu naročili novo podobšino izdelati. „Veste, gospod — mu ta reče — da mi dopade podoba; le nekaj vam imam očitati: prešička, ki ga ima sv. Anton zraven sebe, niste prav zadeli, vi ste ga belega naredili, pa pogledjte moje živinčeta, in tako bi tudi tega jez rad imel, da bi bil šarec, namreč černalisast“.

„To se lahko z malim popravi“ — mu odgovorí malar — „da boste zadovoljni“.

Drugi dan je imel prešiček že černe lise po životu, kar je bilo očetu Matjažu prav po volji. Zdaj pa je še želel, da bi pred sv. Antona namalal še njegovo hišo z veliko lipo, ktera pred hišo stoji in ktera vso vas zaljša.

Malar storí tudi to in namala hišo in pa lipo, da za hišo sv. Anton tako stoji, da se mu noge nič več ne vidijo.

Čez en dan pride tudi kovač, ki je pridal tudi svoj delež za podobo, in želi, da bi malar tudi njegovo hišo spravil na podobo. Malar mu storí to za en goldinar po-

boljška, namala na levo stran une hiše tudi kovačevo hišo z napisom: „tukaj se dobro kuje“.

Kmaló za tem pride stari organist in ko vidi Matjaževo in kovačevo hišo na podobi, mu velí, naj saj tudi farno cerkev od deleč na en griček postavi.

Tudi to storí malar in na desno sv. Antona, precej visoko, izmala cerkvico. Tako je tudi temu vstregel, in na podobi, kjer je izperva bil namalan le sv. Anton s prešičkom, kakor se navadno mala, ste stale zdaj že dve hiši s košato lipo od spred, zadej bolj od deleč pa farna cerkev. Sv. Anton je bil le do kolen še viditi.

(Konec sledí.)

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašnji ljudstvo moré.

(Konec.)

Če je kmetič naš ravno dobre volje in ga na to spomniš, ti bo še kaj skrivnejšega povedal: „Ko bi že le kmalo „ti copernici kremplji odleteli, da bi ne mogla več rešetariti po meglah. Ko je enkrat s hudičem v zvezi, je neče „za nobenega zlodja kraj biti. Ko bi ti vedil, kaj se ji je „unidan zgodilo, bi rekel, nikoli več ne bo hodila. Prinese „domú mertvaških kostí in žeblicev iz britofa, namaže se s „hudičevo žavbo. Pred ognjišče se vstopi in na žerjavici „kuha mertvaške kostí v pepelnatem čepu, s kuhavnico „meša divje zeliša, konjske fige z mačjo dlako in hudičevim repom; v piskru se kuha, vre in kipí, da pene po „žerjavici leté, hitro prilije žveplja in hudičevega olja. Zdaj „kar hlapne po čepu in ko že vse skupej zmeša, se še le „spomni, da ni nič kačjega mleka prilila; toda prepozno! — „vnelo se je in po vsi kuhinji je plamen švigal. Baba upije „kot da bi svinje derlí. Urno priletita mož in hlapec, potegneta jo iz ognja pa gorí kakor suha butara. Veržeta „jo v koritu, nju ni peklo, na babi je pa še v vodi vse „gorelo, dokler je bilo kaj canj na nji. Tako jo je osmodilo, da se je meso z nje majilo, pa lasje so ji ostali. „Pravijo, da je bil hujsi ogenj kot ga ima hudoba v peklu. „Pa misliš, da jo je to kaj spametovalo? Komaj pride na „noge, je šent že spet v megli. Vse jo poprašuje: kje da „je zadnjič bila? Ko zvedó, da se je tako prečudno ohranila, sklenejo pojedinjo napraviti. Ko se toča iztrese z „megle, se peljejo naravno na Ogersko, tam jim je hudoba gostje napravil. Jedle so, kar je kteri bolj dišalo. „Kar je bilo dobrega in sladkega, je hudoba iz tistega, kar „je toča pobila, skupej nanosil. So pohali in cverli na scopranem maslu, da je vse okoli dišalo. Objedle bi se bile „kmalo sladkoustne babe nad sladkarijo in figami. Vsaka si „je nekaj v aržat spravila za drugi dan. Ponoči pa na „loparji nazaj prijezdi. Možu vtakne nekaj sladkarije v „aržat, nekaj jo pa še hlastno pojé, kar ji ostane pa v „škatljico zaprè. Zjutrej ko se zbudi, pravi možu, kaj mu „je dobrega prinesla iz unajne dežele? Mož radoveden „seže v aržat; pa kaj ti ven izleče? konjske fige so bile, in bilo jih je še polna škatljica, kar jih je od sinoči „babi ostalo“.

Tako *) še govori pri nas priprosti kmet in kar o tem govori, se ga je iz mladih nog prijelo, ko je še bil otrok in je slišal pripovedovati od strašnih pošast in od copernic, da ga je groza bilo. Kvasili so mu na sveti večer kaj se prečudnega o polnoči zunej godí; pravili so mu od prikazin, da so mu lasje pokonci stali. Gotovo pa niso na sveti večer pozabili povedati, kako je Blažon v late hodil copernice gledat, ali kako si je Boštè 9 let svoj stol delal. Naredil ga je iz 9 možkih lesov, delal ga je skrivaj v posebnih svetih urah. Z njim gré na sveti večer o polnoči v cerkev, da bi vidil: koliko je copernic v fari. Koj za uratmi se na-nj vstopi in glej! ko mašnik povzdiguje, se copernice, naj so že meglene ali mlečne, nazaj obernejo

*) To ni izmišljeno, ampak je od besede do besede resnično.

in mu spake jezike kažejo. Kakor hitro gospod križ naredé, zgrabi Boštè svoj stolček, udari jo čez most, vešk stol v vodo, copernice pa za stolom. — Blažon jo je bil pa skupil, enkrat, ko je na sveti večer v letih stal, se mu vse copernice prikažejo. Bile so med njimi vse gospodinje njegove soseske zunej ene. Jeza jih zgrabi, lop na-njega! — komaj se sprosi, pa mora priseči, da ne bo nobene izdal, in da ne bo ob hudem vremenu pod milim nebom ostajal; če ga dobé tak čas, so mu obljubile, da ga bodo zdrobile kot prah in pepél. Kadar se hudo vreme bliža, jo Blažon pricvirna domú. Če le zagromí, ga že pokončati hočejo, toraj se strahovitnež v beg spustí, pravijo, da je že enekrat tako domú priderl, da mu je pot od vsakega lasú scurkoma tekél.

Na to vižo zares tepce šiba tepe, pa ne božja, ampak lastna. S to šibo tepó vsi starši svoje otroke, ki jih v mladih letih takih krivih vraž vadijo, in jim včasí za kratek čas kaj prav neslanega pripovedujejo; če jih sami ne spridijo, jih pa spridijo pesterne, ki jim kvasijo, kar jim v glavo pade, naj rajše pa od strahú, od prikazin in od copernic. (Dalje sledí.)

O slovniškej sodnii.

(Dalje.)

Dozdaj imenovane pomote so mi po sili iz glave na misel prišle. Jih preštévaje pa ne smem reči, da bi bil jaz bolje pisal kakor kdor si bodi. Jaz bi bil v pisanji tudi semtertje, če ne teh, pa kake druge pomote napravil. Dostikrat pomota naglo iz peresa skoči, večkrat tudi znana pravila na misel ne pridejo. To sam skušam. Ko menim, da sem vse prav zapisal, čez kaj časa pomote ugledam in tudi v prav znanih pravilih. In ko bi pozneje še enkrat pisanja pregledal, bi pred ko ne še druge pomote najdel. Zato je tako zelo slovniške sodnije treba, — več oči več vidi, s posvetovanjem se človek marsikaj naučí ali preuči.

Nekteri zlasti zato zdaj želé slovniške sodnije, ko se sveto pismo v slovensko prestavlja, da bi bilo to delo prav po slovnici, in tudi da bi se ne kazalo, da je bilo več predstavljavcov, da bi bila torej edinost v pisavi, toda to so že prečestiti gospod šentandrejski škof in knez preskerbeli. Oni so postavili gospode, kateri bodejo vse rokopise pretresli, in svojo nalogo gotovo tako doveršili kakor ima biti. Slovniške sodnije še sicer dosti dela čaka.

Še nekaj! Dobé se taki, ki pravijo: „kaj je že, če kdo kake slovniške ali pravopisne pomote napravi, da se li vé, kaj bi rad rekel“. Ali se dandanašnji tudi v šolah, kar nemščino in latinščino tiče, na to nič ne gleda? Nekdaj je po plečih, ali na d'an ali pa po perstih dobil, kdor je v nemškem narekoma pisavši kak *h* ali *e*, kjer morata dva biti, opustil, ali če je *ei*, *eu*, *ai* eno z družim zmešal. Ali bi bili dandanašnji učenci nemščine zadovoljni, da bi rekli to nič ne dé, če bi učenci v nemškem „der Mensch“ po „Engel“ sklanjali, ali pa „preisen“, „verstehen“ po „loben“ upregali? Ali bi bili učenci latinščine zadovoljni, ko bi jim učenci „homo“ po „faber“ sklanjali, ali pa „cado“, „lego“, „dico“ po „amo“ upregali? Ali ne podčertajo učniki vsacega nemškega ali latinskega stavka, kateri ni po pravilih slovnice? In kdor veliko taciñ pomot napravi, se mu reče: „ti se bodeš tega še eno leto učil, in zraven še šolski dnar plačeval, in kar so starši letos za te zdajali, je vse zastonj“. In to je prav, ako nočemo v jezicih habiljonki zidarji biti. Učenci si toliko prizadevajo pri mladencíkih, da bi ti kak jezik prav znali, ko bodo možje; pri možéh bi si pa kdo zupal terditi, da je vse eno, naj kak jezik govore ali pišejo kakor si bodi. Verh tega je pa še pomisliti, da marsikteri slovenščino bolj rabi in bolj potrebuje kakor latinščino ali gregovščino ali francozko, ali italijansko, za kar je mladeneč veliko terpel.

Požencan.

Pristavek vrednika. Ker je častiti gosp. pisatelj zraven slavnega gosp. prof. Metelko-ta tudi mene izvolil za osnovo zaželjene slovniške sodnije, mi je po takem nalogo dal, da smem svoje mnenje o nji razodeti. Povedal bom, kar je moč ob kratkem, svoje misli, nadjaje se, da tudi gosp. prof. Metelko nam bojo naznanili svoje mnenje. Naprej pa rečem, da Bog obvari! da bi htel s tem overati napravo take sodnije, ker nihče bolj kot jez ne želí, da bi bil enkrat konec vsih jezikoslovnih pravd.

Želja edine pisave je skozi in skozi pravična, misel vse hvale vredna, — pa je prezgodnja, in po navetovaní poti tudi nemogoča v izpeljavi. Prezgodnja je, ker naš jezik je še le sedaj v pravem razvitji zapopaden, se še le na vse strani izobrazuje, ker sedaj še le se v njem v mnogoverstnih vedah in znanstvih piše. Če tudi dobro vemo, da častitljivemu staremu jeziku nimamo še le novih pravil stvariti, mi bo vendar vsak jezikoslovec to poterdil, da mnogo zlatih starih zern se je pogubilo, ker jih slovnice niso v svoje slovnice vzeli ali jih le memo grede omenili, in ktere se sedaj spet išejo na dan; pa tudi marsikaj le enostranskega novega se je poslednje leta posililo v pisavo, kar je za kratko veljalo, kmali pa spet overženo bilo. Vse to, kar tu ni mogoče na dolgo in široko razkladati, nam pričuje, da bi se utegnulo sedaj kaj poterditi, kar bi se čez kake dve leti spet zaverгло. Da le enega dokaza o tem omenim, naj se spomnijo častiti bravci tega, kar smo zvedili po gosp. Navratilovih spisih o doveršivnih in nedoveršivnih glagolih. Tudi tisti, ki ne poterdijo do kraja vsega, kar nam je učeni gospod razložil, mu bojo vendar radi to hvalo dali, da en korak smo vendar storili s tem v slovenščini spet naprej. In tako zna še marsikaj družega priti. Prezgodaj bi tedaj utegnulo po mojih mislih biti že sedaj sodbo skleniti. Naj vré mošt, da se izdela stanovitno vino!

Razun tega pa je tudi nemogoče pravdo skleniti po ti poti, kakor verli gosp. pisatelj misli. On meri druge po sebi, in ker bi se on udal takemu sklepu, ga navdaja blaga misel, da bojo tudi vsi drugi tako. O tem se grozno moti. Pri nas (in menda nikjer na svetu) ni tiste zločnosti, da bi se eden podvergel tudi zoper svojo misel drugemu. „Kdo Vas je postavil, da nam bote postave dajali, kako naj pišemo?“ — tega ugovora si ima sodnja svesta biti, če bi bili tudi sami angelji izvoljeni v njo, ker gotovo je, da ne bo mogla vsim vstreči. V Gorici je en gospod, ki misli, da vse slovensko slovstvo gré že v gotov prepad, ker se namesto iga piše ega, namest am pa om itd. Čeravno morebiti tako hudega nasprotnika ni nobenega več, kakor je ta zastran novih oblik, je vendar še več taciñ, ki križajo — verjemite mi — Vaše nasvete o pisavi. Jez sem mislil, ko nam je slavno ministerstvo nauka v blagi misli velelo, naj pišemo po teh oblikah, kakor je „berilo“ Miklosičevo in kakor je po tem tudi poslednje moje „berilo“ in kakor je „zakonik“, da bomo radi vsi prijeli saj za to vez edinstva — pa kako sem se zmotil! Če ministerstvo ne more nič opraviti, kaj bo še le opravilo kakih 10 ali 12 mož, naj so tudi pervaki slovenskega jezika! Kaj mislite, da bi bil jez mogel na Slovenskem sedanji pravopis vpeljati, ako bi bil mahoma in silo začel. Oj, to bi bila huda druga abecedarska vojska zagromela! Še živé vsi tisti gospodje (in zamorejo resnico tega poterditi), ki so me hotli pregovoriti: naj bi bil v letu 1843 berž začel „Novice“ z novim pravopisom. Kakošen hrup bi se bil unel zoper to početje! „Festina lente!“ je bilo moje gêslo, in glejte, brez prepira, brez sovražtva — so bile že vse „Novice“ v letu 1846 v novem pravopisu natisnjene, ktere sem malo po malem, kakor je kdo hotel, začel v letu 1844 z novo pisavo. Kaj bi bil gospod iz Gorice rekel, ko bi bil on že takrat kakor danes se slovenšine zavedel! Gotovo bi bil kervave solze pretakal, da so „Novice“ dale občveljavni „Bohoričici“ na vekomaj slovó.

„Festina lente!“ to je, „hiti pa se ne prehití!“ in pa:

in kakošne barve, pa tudi če ima kakošne posebne znamenja.

5. Za licencije ni nič plačati.

6. Kdor žebca spuša, pa nima dovoljenja za to, se ima po postavi od leta 1844 kaznovati v dnarji z 2 do 20 fl., ali pa se ima odmerjena globa (dnarna kazen) pobotati z zaporom (arestom).

Ta postava zadobi veljavo spomladi prihodnjega leta 1856.

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašnji ljudstvo moré.

(Dalje.)

Vidili smo dozdej kako se strahúni in bedala rodé in izredé, elišali smo nekaj hudih vraž, pa jih še stotina ni.

Kako bi pa pri takem spačnem mnenji gospodar srečen biti zamogel? Kamor se ozrè, vsa soseska, vsaka baba mu je sovražnica. Na polji mu lastne hčere, ko se pomožé, morebiti s točo pridelke v nič devajo; v hlevu mu ne molze krava za dom; ravno tista copernica, ki hodi v megle, misli, da mu tudi krave po vervih molze. Molze mu jih do kervavega, pravi; njemu ne ostane družega v hlevu kot nekaj suhih kostí in koža; „saj bi že spital in mesarju prodal kravo, da bi se je že le znebil, pa nesrečnemu kravšetu še jed več ne diši“. Vse opravila tak gospodar z nejevoljo opravlja, ker misli: „saj ne delam za se; copernica molze, kaj bom kravi dobro kladel?“ Saj bi gospodina še včasih kaj boljšega v škafé dala, — al kaj pomaga, saj nič več ne zda. Kjer pa ni veselja do opravil, kjer delo ne gré od serca, tudi res nič ne zda.

Zdaj pa pridejo — ali gorje mu! — pomočniki v hišo. Če je še kaj zdravega, mora konec vzeti. Pride plašar, pripodé se cigani. To so naj huji sleparji, pa kmet, če vidi, da mu žegnane reči, ki jih je na hlevne vrata pribil ali ž njimi kadil, niso nič pomagale, zdaj kaj verno sprašuje plašarja, češ, saj je obhodil veliko sveta, skušil marsikaj, bo tudi kaj dobrega nasvetovati vedil. Mazarije in škodljive vraštva se poprimejo hiše. Če pa tudi zdaj še ne gré dobro, si mislijo, saj nas ni oplašaril, saj tudi pred ni bilo nič. Da je le polno mavho od hiše nesel, mar je plašarju, ali pomaga ali škoduje!

Čez vse so pa cigani. Bi djal, kar si je kmet prihranil, mu izpulijo izpod nohta za tako imenovane skrivne zdravila, za prerokovanje. Po dlani in žilah mu vedó prerokovati srečo in nesrečo, po kravjih stopinjah spoznavajo, kdo jih molze; dajo tudi lepo dušéče kadila zopor copernice. Zviti so pa tako, da vražnega človeka ociganijo, če ima le kaj, naj bo že v dnarjih ali v blagu, drugač pa od hiše ne gredó.

Tako je kmet, ki se s poljskimi pridelki in rejo živine živi, sam svoj tat. Vsaka nadloga ga obiše dvakrat: prva ga je zadela po uimah letine, slabega vremena itd., drugo si je pa sam na glavo nakopal.

Kaj mislite, kako se živi v taki soseski? Kakor hitro se razglasi: ta baba je copernica! gré hrup po vsi dolini, in če bi imela nedolžna reva lakote konec vzeti, ji ne bo nobeden postregel. Še kos kruha ji neradi dadó. Včasi pride, dobí kakega otroka domá, hitro ga za kaj poprosi, dobí in gré. Ko bi slišali, kako neumni starši potem ubozega otroka preklinjajo in tepó, da jim je to nesrečo na glavo nakopal! So pa namreč teh misel: če tudi le kaj malega od hiše dobí, se zamore copernica vsega polastiti. Zadnja rešitev je, da s korcom vodó za babo mečejo. — Sovraštvo se začne; po soseski se obrekujejo kakor kter bolj more, eden drugemu jemljó dobro ime in poštenje, babam pa naj bolj jeziki tekó, regljajo kakor žabe v luži. „Jojmena! kako je bilo včasi pri naši hiši; kako je pa zdaj, kar se je ta gerdoba v sosesko pritepla!“ Ne terpi dolgo časa, da se zatega volja tudi mož in žena spréta. Mož, ki ima še nekaj več zdravih možganov v glavi, pravi,

da preslabo krave verdevajo, da jim dosti ne čedijo, da jim je vse eno, naj bo pri živini snažno ali ne; da ji le kaj v jasli veržejo, je dobro, naj že bo kakoršno hoče. Žena pa godernja: „to jez bolje vém, ko ti; kakor me je mati učila, tako parim tudi jez škafé, tako tudi kladem govedom itd.; če te pa že le pest serbí, nad copernico se raji znosi, kaj boš mene zaničeval. Ali sem ti menda jez uzrok, da je toča toliko pobila? Ko bi ne bilo te nemarne gerdobe v dolini, bi bili več pridelali, bi mi in živina bolje shajali“. — Mož še poskusi kar more in zna. Po dva kmeta prideta skupej, ki v vraže čez glavo zakopana mislita, da jima kdo krave molze, ali kaj družega uganja, da sreče ni pri govedetu; sežeta si v roke ter kakemu svetniku kravo prodasta, tako imenovani božji kup naredita, svetnik pa božji dnar dobí. Ker pa še le nič ne pomaga, uganjujejo, kdo bi se bil pregrešil, in krega ni konca ne kraja.

(Dalje sledí.)

Kratkočasna povestica.

Kolikor glav, toliko misel, in kaj pride iz tega, ako se vsakemu njegova volja spolne.

(Konec.)

Ko čez dva dni pride organist cerkvice gledat, katero je na desni strani sv. Antona malar prav prijazno na gričku stoječo namalal, mu to tako dopade, da po vsaki ceni želí, naj bi malar vstric cerkvice tudi na visočini naredil še šolo. Bilo je pa na platnu že malo prostora za šolsko poslopje, in za tega voljo pregovarja malar organista, da naj bi se opustila šola, ker visoka lipa na levi, sedaj pa še šola na desni sv. Antona bo zakrila podobo tako, da se mu bo komaj le še glava vidila. Al vse ne pomaga nič. „Mi plačamo, toraj naj tudi bo, kakor mi hočemo. To bi bila lepa, če bi bila kovačnica na podobi, šola pa ne, za katero si je cela soseska toliko prizadjala. Mora biti, pa je dosti“.

Malar, kateremu so fajmošter že večkrat rekli, naj le dela, kakor mu možje vevajo, da bojo na to vižo morebiti se spametovali, se tudi organistovim željam udá in res naredí po ukazu šolo na podobo. Sv. Anton se je po takem le še do ram vidil, vés drugi prostor je bil našarjen s hišami, lipo in prešičkom.

Župan, ki je imel tudi gostivnico, je ravno šel vina kupovat, ko je malar začel podobo malati. Sedaj pride domú, in ker je tudi svoj part plačal, gré koj gledat, kako malar dela. Bil je sicer zadovoljen z malarjem, pa to mu ni bilo všeč, da od soseskinega predstojnika, ki je tako rekoč desna roka gosposke, ni bilo nobenega sledú na podobi. „To je pa že eden tistih šencanih temoškratov (je hotel reči demokratov), ki nočejo od gosposke nič vediti“ — si sam pri sebi misli in z oestro besedo ukaže, če njega ne namala kam na podobo, je ne bo pustil v cerkev djati.

Malar sedaj dolgo misli in misli, kam bi djal očeta župana, ki ima „ex officio“ na podobo priti, pa nič pravega mesta si ne more izmisliti. Posvetoval se je tedaj s soseskinimi možmi, in sklenili so, da naj ga posadí na streho Matijaževe hiše, ker se s tem ob enem naznanja, da župan noč in dan čuje nad sosesko svojo. „Je že prav“ — odgovorí župan, ko so mu povedali, kam ga bo namalal malar — „da pridem, kakor se spodobi, na višji kraj, toda na stolu sedečega me mora namalati, ker stojé bi utegnili prevelik biti“.

Malar tudi to spolne, namala stol ravno nad dimnik Matijaževe hiše in posadí na-nj župana, ki je bil, naj mu ne bodi škoda! pravi vampeč, s klobukom na glavi in z na koleni opertama rokama.

Ko je bil malar vse to dodelal, je dal gospod fajmoštru vediti, da je naročena podoba gotova. Fajmošter okličejo v nedeljo po pridigi, da je malar izdelal podobo za veliki oltar, da jo je naredil čez in čez po želji naročeni, in da naj jo grejo popred ogledat, preden ima v cerkev priti.

božanstev pri teh narodih ni gol primerlej, ktero bi se dalo iz občinskega početka vsake natorne vere razložiti, temoč da to soglasje izvira iz edinih misel, ki so bile vsim tem narodom lastne, in iz zapopadkov, ktere so iz stare domovine seboj prinesli *).

(Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Zemljanke Malorusov.

Že stari Herodot nam pripoveduje, da v južnih štepah Čudov ljudje v zemeljskih jamah stanujejo, ki jih toraj tudi „skrite“ ali „v zemlji bivajoče“ imenuje.

In taka je tudi še dandanašnji. Še zdaj prebiva Malirus s svojo družino v kočici, ki je na pol pod zemljo, in ki jo toraj „zemljanko“ imenuje. Zavolj hude vročine poleti in groznega mraza pozimi se v štepah (pušavah) južne Rusije ljudje s svojimi stanišči na pol v zemljo zakopavajo, kar tim lože učinjajo, ker se jim po suhih štepah mokrote ravno ni treba bati. Oni naredé jamo po 2 ali 3 vatre globoko, in tako dolgo in široko, kakor dolga in široka ima kočica biti. Na vsakem koncu te jame, po dolgem, kakor tudi v sredi nje, postavijo bervno (bruno), vse tri so enako visoke. Čez te bervna položé zgoraj še eno počez, in to je strešje. Srednjemu, po koncu stoječemu bervnu pravijo „podporka“, zgornjemu počeznjemu „svolok“ ali „poperečina“. Čez to poperečino tedaj naložé od severne strani od zemlje gori teruja in terstja in omečejo vso s perstjo in rušinjami. To vse se sčasoma z visokim plevelom in travo obraste, in od severja taki kočici bližaje se ne vidiš družega, ko majhno zeleno gomilo. Taka je od severne strani; od tod je tedaj gosto ruševje varuje. Proti jugu pa se kočica kake dve lakti od tal kviško dviga. Stena je z ilovino zamazana, in v glino ste kake dve steklene čepinji za okni vstavljeni. Tako kočico viditi je zares čudno; z njenimi majhnimi okenci, zeleno streho in travo obraščeno zadnjo steno dozdeva se ti, ko da biravno iz zemlje rastla. Lahko je misliti, da v takih zemljankah so ljudje spravljani, kakor kertovi, in naj po štepi tudi naj hujsi vihar burí in ravsaja, — kaj je njim mar v njihovi gorki luknjici!

Spredaj peljejo v globino s strešico pokrite stopnice, ki imajo dvojne vrata, zgoraj ene in zdolej ene. In tako je tudi pri vratih mrazu in vročini pot zaperta.

Kakor za ljudi so narejene tudi za domačo živad stanišča, le nekoliko manj popolnoma. Vsaka versta živali pa ima svoje vlastno stanovanje. Goved, ki je poleti tako večidel na štepi, ima pozimi štirivoglato jamo, ki je proti severji tudi s terstjem in ruševjem zadelana in zavarovana, proti jugu pa celó odperta. Posebno jamico ima konjiček, posebno spet prasé; ena jamica je za ovce, druga, s palicami in protjem opletena in ograjena, za kokoši; tretja za race itd. Kdaj pa tudi, ako okolščine tako nanesó, to ali uno tih živalic k sebi v hišo vzamó; le ubogi psi si morajo svoje jamice sami kopati. Za race izkopljejo kar v sredi dvorišča majhno jamico, kaka dva čevlja dolgo in čevlj široko. V to jamico vlijejo zdaj pa zdaj kako vedro vode. Krog in krog je z glino zamazana, da parst tako naglo vode ne popije. In to je celo stanovanje rac — uboge revice! — Če to celo pohištvo naših ljubih jamarjev pogledaš, bode se ti zdelo, da so si jo otroci v šali za igračo sozidali.

Skednjevi se vé da nimajo; v celi južni Rusii ne najdeš ne enega ne. Seno in snopje leži krog zemljanke spravljeno v kopice, ki jih tukaj „skirte“ imenujejo. Omlačeno žito pa na dvojen način shranjujejo. Kolikor ga za vsakdanjo peko in kuho potrebujejo, ga imajo v sila veliki košari, ki je iz debelih slamnih poresel spletena, precej v zemljanki za vedno rabo. Žito se prav dobro ohranjuje v

tej košari, le miši ga nadlegovajo. Prava žitnica pa je sopet jama, v podobi keglja napravljena, z majhno odperitino, da se do žita more. Izkopano luknjo kake dvakrat s slamo, kakor peč, opalijo, da jo popolnoma osušé, in po tem žito va-njo vsujejo.

Toda tû se z žitom včasí slaba godí; zakaj miši in susliki (*Erdzeisel*, *cityllus vulgaris*) izkopavajo luknje do njega; skozi nje mokrota priteka, in večkrat se tako cela zaloga spridi in pokvari. Vsako žito ima sopet svojo vlastno jamico.

K vsim tim luknjam in jamam se napravlja še poletno ognjišče za kuhati. Tudi to ni družega, ko prosta, nepokrita luknja v sredi dvorišča. Čez par stopnic se prihaja do ognja, ki v globeli gori, ktere ob enem tudi kuharci za sedež služijo. Ognjišče samo, in stopnice so brez druge priprave zgolj prosto v terdo parst stepne zemlje vdlane. Pozimi kuhajo v hiši pri peči. (Konec sledi.)

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašnji ljudstvo moré.

(Dalje.)

Ko pa se začne prepír med gospodarjem in gospodinjo, verjemite mi, da je že tretjič toča pobila in sicer ne le kar na polji stoji, ampak vse kar hiša premore: pridelki se ne spravljajo tako marljivo, hišne opravila ostanejo zanemarjene, živini se ne streže z veseljem, otroci se pahajo po hiši kot bi ne imeli ne očeta ne matere. Včasih še gospodar zarenčí, ji žuga s pestjo ali pa s polem, pa kaj pomaga? Veselje je šlo pod zlo — in kjer ni veselja, ni božjega blagoslova. Preljubo veselje! kjer tebe ni doma, gré premoženje prerado rakom žvižgat. Če gospodinja ne pomaga gospodariti, naj dela gospodar na pretege, mu nič ne tekne pri hiši. Ko bi nadloge le stare ljudi zadevale, bi djal: „zdaj glejte kako se Bog krega!“ kaj pa češ reči, ko vidiš nedolžne fantiče in dekličke, ki imajo malo kaj boljšega kot zapušene sirote. Mati po natori jim je s slepo ljubeznijo bila izrediteljka, ne more pozabiti, kako veselje je imela z njimi, ko jih ji je Bog dal, — kaj je občutilo nje serce, ko so jeli hoditi, — kaj govorila v ljubezni je k njim, ko so začeli besede zgovarjati. Če še ni popolnoma zbegana, ima še pri otrocih edino veselje. Streže jim, ali kako? Vpričo moža si ne upa, boji se, ker jo pisano gleda in zaničuje; skrivaj storí, kar jim more. Oče zapira vse reči, mati pa brez vsega biti ne more; otroci morajo kaj boljšega imeti. Zdaj se vname še hudobneje nasprotovanje; „merha“ se psuje eden kot drugi.

Ni le o tacih okoljšinah četertič toča pobila, tudi strela je v hišo tresila, in akoravno jo še slamnata streha pokriva, vendar je vse pogorelo, kar ji je pred ime dajalo. Bi djal, da ni več hiša, da je ječa, kjer hudodelniki z zobmi škripljejo in preklinjajo. Otroci občutljivi se vsega privadijo, ljubijo enega, sovražijo družega, ki se ga bati morajo; potreba jih učí lagati, zmikovati itd., rev pa je več pri hiši kot jih jezik zgovoriti smé.

Ozrimo se od zemeljskih rev gori v megle, kjer so nas učili, da se Bog krega in v svoji jezi gromí in strele meče po svetu. Kdo je pa še gori? Copernice, pravijo, da so, kakor smo ravno slišali. Pri Gerkih že je bilo veliko puntov med ljudmi in bogovi, kakor nas basni učé. Ko so se ljudje sperli, so se tudi bogovi, ker njih djanje je bilo natanko združeno s človeškim. Akoravno so že spoznali Gospodarja vsega stvarjenja, so vendar manjši bogovi (malíci) vsak s svojimi ljudmi potegnili, — boj se je začel in na borišču so si protili bogovi kakor ljudje. Ali je dandanašnji po spačenih mislih kaj drugač? Ali ne delajo copernice po krivem in abatnem mnenji tamkej točo, kjer se Bog krega? Ali ne kličejo tukej na zemlji nekteri (ne v pravi keršanski véri, ampak po ajdovskih zapopadkih) svetnikov na pomoč, da bi jih obvarovali pred točo? Pred kom? če smém prašati? Ali ni po teh nesramnih vražah še zdaj

*) Glej „Haupts Zeitschrift für Alterthumskunde“ VI. Band, stran 117. itd. Pis.

stari boj med Bogom in ljudstvom. Ali ni nesramno le ziniti, da bi Bog s copernicami nas pokončeval, ko se mu mi s svetniki in hudičevim panenjem soperstavljamo! Glejte kam nas zapelje krivovéra in nemarne vraže! Ni dosti rev in nadlog, ki naše trupla tarejo, — s silo si še duha v starodavne vraže zakopava. Duh pa, ki je v take reve zakopan, se ne okrepča; njemu se ne pokaže sonce božje milosti, ne njegove neskončne dobrote; — tako serce še ne pozna pravega Boga, ima še ajdovskega malika.

Kakor žalostno se nam zdí v takih zmotah živeti, vendar je le prerese, da je še zdajci tolikanj ljudi v teh revah zakopanih. Le pojdi na kmete, kteremu se zdí, da bi bil več rekel kot je, in vidil boš še več rev, vidil jih boš z lastnimi očmi, slišal na lastne ušesa, kako je duh mnogih še spriden po krivih vražah. V serce se ti bo smilil preprosti človek, če ti ne bije serce samo za-se; če nisi na kamenji zrastel, se bo tudi tebi, bodi si kdor češ, serce omečilo. Ako pa hočeš vse to, kar sem jez govoril, iz kmetovih ust slišati, pojdi na moj dom, ki je v sredi poljanske doline med Loko in Poljanami. Vidil boš še Pavličevo bajto, pravijo mu Krajček; pokazali ti bodo v drugi vasi Gunčerjevo hišo. Toda če si škric, če nisi z ljudmi, ne boš dosti zvedil. Kdor če, da se mu na kmetih serca odpró, mora s kmetom živeti, mora nadloge in veselje ž njim deliti, ker tako imenovanim pritepencom in škricem ne zaupajo nič. (Dalje sledi.)

Novičar iz raznih krajev.

Od mnogih krajev našega cesarstva se zdaj sliši, da mrazne dni ni vendar tako zlo sadju in polju škodoval, kakor se je izperva mislilo; v več krajih Marskega in Šlezkega pa naznanja dunajski gospodarski časnik, delajo miši veliko škodo, kterih nikakor ne morejo pregnati. Hujše novice se pa slišijo iz Parskega, ker je ozimina tako pozebla, da so mogli njive preorati in jaro žito sejati. — Za železnico med Ljubljano in Terstom se izdelujejo že hlapóni (lokomotivi, ali kakor naši ljudje pravijo, lukamatiji); 60 se jih bo potrebovalo; 24 jih bo naredila fabrika v Eslingen-u na Virtemberskem, 24 v Zürich-u v Švajci, 12 pa v Wiener-Neustadt-u blizu Dunaja. — Iz vojske v Krimu ni do 4. t. m. nič važnega povedati; sprijeli so se sicer spet enkrat, pa zdalo ni na nobeno stran nič. Čeravno je, kakor „Moniteur“ razgláša, general Canrobert 9. dan t. m. cesarju Napoleonu pisal, da je angleška armada spet tako lepa in obilna, kakor je izzačetka bila, da se pa še zmiraj pomnožuje, in da on in angleški vojskovodja v popolni edinosti ravnata, je vendar upanje, Sevastopolj Rusom vzeti, popolnoma upadlo in vsa vojska je začasno v dóbo dolgočasnosti stopila. Kaj bo prihodnji čas prinesel, se še zmiraj ne vé. Da si avstrijska vlada še vedno in na vso moč prizadeva za mirno spravo, je očitno iz vsega, ker tudi fzm. Hess, ki je imel že pred več dnevi k armadi v Galicijo iti, je odložil svojo pot in še na Dunaji ostal; tudi s prusko vlado se nek bolj porazumljuje. Al v Londonu in Parizu piše po poslednjih novicah od 5. t. m. drug veter: angleška in francozka vlada niste nek pri volji, poterđiti tisti poslednji predlog, ki ga je avstrijska vlada zastran črnega morja nasvetovala, in v tem, da je francozki minister unanjih oprav Drouin de Lhuys (tisti, ki je lanskega leta osnoval že večkrat omenjene 4 člene za podlago mirne sprave in je tudi v Dunajski zbor poslan bil) se iskreno potegoval za mirno spravo po avstrijskem predlogu, pa pri cesarju Napoleonu ni o tem nič opravil, je nek vzrok iskati, da je stopil iz ministerstva; na tega mesto je izvoljen Walewsky, sedaj poslanec v Londonu, in na njegovo mesto v Londonu gré Persigny, mož krepkega in hitrega djanja. — Iz Rusovskega se sliši, da staroruska, za vojsko vneta stranka čedalje večjo veljavo dobiva, in da berž

ko ne bo Neselrode iz ministerstva stopil. — Tudi na Turškem se je ministerstvo premenilo, veliki vezir Rešid-paša, ljubljene angleškega poslanca Redcliffa, je bil odstavljen svoje visoke službe ravno ta čas, ko je Redcliff v Krimu bil. — Potres, ki je Brusó, staro, bogato, Turkom „sveto“ mesto in stanovanje prvih 6 sultanov, v kterem je prebivalo 80.000 ljudi in so bile imenitne svilne fabrike, 11. dan aprila v 25 sekundah popolnoma pokončal (kar imajo Turki za žalostno znamenje svoje prihodnosti v Evropi), se še v Carigradu in drugih krajih Turškega večkrat ponavlja. V Carigradu, posebno pa v francozkem taborišču pri Maslaku, se je kolera prikazala, pa dosihmal ne hudó. — 7. dan t. m. je bil Pianori, ki je cesarja Napoleona ustreliti hotel, k smerti očetomora obsojen; zaslišanje sodbe hudodelnika celó nič ganilo ni. — 29. dan p. m. je z objokanimi očmi podpisala kraljica španjska postavo, da se imajo deržavne in cerkvene posestva prodati. Ko so zadnjokrat prišli ministri k nji in ji prigovarjali, naj poterđi v deržavnem zboru sklenjeno postavo, sicer morajo oni vsi iz ministerstva stopiti in punt se bo potem po deželi iznova vnel, je rekla: „da podpiše, ker vi, ki ste moji svetovavci, me zagotavljate, da je postava ta v blagor deželi, — al podpišem jo zoper svojo vest“. — 24. dan p. m. so Turki iz terdnjave Žabljak večkrat s topovi ustrelili v bližnjo černogorsko vas; pri ti priči so bili Černogorci pripravljene planiti nad terdnavo; toda knez Danilo jim je veléval nič pred početí, dokler ne bo od deželnega poglavarja Skutarskega zvedel, kaj je imelo to streljanje pomeniti. Dozdaj se ni dalje nič več od tega slišalo. — Iz Male Azije se sliši, da rusovska armada se spet turškemu mestu Kars približuje. — Šah perzijanski ne dela nobene skrivnosti več iz tega, da derží z Rusom.

Plačilo sveta.

Na vira mokre pene
Čebelo piš zažene;
In vir jo če umoriti,
Jo v penah potopiti.
Jez vzamem jo iz vode,
Pa v perst mi želó vbode.

Kar ona je storila,
Se od ljudi je učila.

J. M-i-r.

Pogovori vredništva.

Gosp. A. J. v Š.: Bukve od „živinozdravstva“ se dobivajo le cele, ne na dele razdeljene; dosihmal so prišli 3 deli na dan; naročajo in dobivajo se v tiskarnici gosp. Blaznika v Ljubljani; plačujejo se po pôlah; pôla s podobami vred veljá 4 kr.; zraven pa se plača za zaaranje celih bukev še 40 krajc., kteri se bojo za zadnjih 10 pol pobotali. — G. Bl. Jel. v Draž.: Od 18. pôle naprej bote dobili lahko vse dosihmal na svetlo dane pôle „živinozdravstva“, toda naznaniti nam morate: od kogá ste prevzeli omenjenih 18 pol, da bomo mogli poiskati ime naročnika, ki je berž ko ne tudi že 40 krajc. za aro odrajtal, ki zdaj Vam na dobro pride. — Sploh moramo pri ti priliki vsim naročnikom „živinozdravstva“ vediti dati, da je izdajanje teh bukev delj časa za tega voljo zaostalo, ker je vrednik mogel v tem času dva zvezka šolskega slovenskega „berila“, dve nemški knjižici o zgodovini krajske kmetijske družbe in o popisi krajskega kmetijstva, in pa 5. natis nemških živinozdravniških bukev doveršiti, tedaj zraven vsih drugih opravkov mu ni mogoče bilo nadaljevati natiskovanja „živinozdravstva“, kar se bo pa to poletje gotovo zgodilo.

Hitro pokupljena

mera, po kteri se pri živi goveji živini pozvéda: koliko bo zaklana imela mesa, s katero je zedinjena tudi mera, meriti velikost kónj, je ravno prišla v 2. natisu na svetlo, in se v znanih škatljicah s popisom vred v sloven. ali nemšk. jeziku dobíva po 54 krajc. v Ljubljani na Poljanah pri gosp. dr. Strupi-u ali v tiskarnici gosp. Blaznika.

Semena Odesajskih sončnic

še dobí, kdor ga poskusiti hoče, na vertu kmetijske družbe na Poljanah, ker ga ji je še nekoliko gosp. dr. Klun od sl. kupčijske in obertnijske zbornice poslal.

prosom napolnijo. Kdor melje, stopa na zadnji konec bervna, drugi konec bervna s kladvom se dviga in pada v luknjo, in tako se prosó oluši. To mlenje s stopko je poglavitno opravilo, ker je kaša narodna jéd. Med obema sobama je prazen prostor, v kterega stopnice od zvunaj peljejo. In v sredi tega prostora vidimo véliko lepo spleteno košaro ali „solomnik“, ki smo je zgoraj opomnili, in ki je tako velika, da gotovo več od 8 mernikov derži.

Ali — mračiti se je jelo, tedaj se moramo posloviti; mili ljudje pa nas od sebe ne pusté. Daleč imamo do doma, — ostanimo čez noč pri njih. O kako se vsi razveselé, kako vse sem in tje teka, da bi nam le prav dobro postregli! Gospodinja zaneti ogenj na omenjenem ognjišču. Sin jame prosó mleti, in čez malo časa stoji naj boljša večerja na mizi: kaša, „boršt“ in cvertje, in k vsemu temu še mleko, da si ga boljega želeli ne moreš. Boršt, narodna jéd, obstoji iz pšena in jagnjetine, kar vse plava v kisljatem „kvasu“, ljubljani narodni pijači Malorusov. Prideva se še mnogo dišeče zelenjave in neka merzla polivka poverh — zares, prav ukusna jéd. Med jedjo ali po jedi nam čversti sin kako „skazko“ pové, od zlate ribice, ali od ptiča z zlatim perjem itd. ali nam zapoje kako narodno pesmico, kterih imajo Malirusi na kupe, in kako lepih! Saj pravim, to je življenje, kakor v raji! — In zadremlje se nam; trudni smo, pojmo k pokoju! — Dobri ljudje! V svoje vlastne čedne posteljice nas hočejo pobasati, in sami na slami spati.

Preden še rano sonce skozi okno poluka, nas že vablivo kosilice na mizi čaka — sladko mleko. Prav dobro se nam prilega, ker je zares mleko, da ga ni boljšega na svetu. — In zdaj pa se poslovimo od naših ljubih gostov! „Bog vam daj dobroje zdorovje! Bog vam daj slavu! Bog daj vašemu tělu i vašeji dušji štjast (srečo) i blaženstvo!“ S temi in takimi vljudnimi besedami nas pozdravljajo na vse zadnje še ti dragi Kosaci, žalostni, da nas že zgubé.

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašnji ljudstvo moré.

(Dalje.)

Ali pa reve vedó: od kod da toliko hudega pride? Zdihujejo pač, vedó pa ne. Pravijo: „Bog tepe otroke za „pregreške njih staršev. Kaj hočemo pomagati? kar je „komu Bog odločil, bo dosegel v svojem življenji. Ako je „nam naperčenega kaj dobrega, bo dobro; ako pa ne, saj ne „bo večno terpelo. Vsak mora svoj križ nositi.“ Tako se tolažijo, ki se iz rev spraviti ne morejo. Pač res, lepe so te tolažne besede, one spričujejo, da še ni Božja luč v sercih ugasnila; pohlevna vdanost v Božjo voljo in potrpjenje s svojimi nadlogami krepča zares človeka v revah. Al tam, tam se ne prileže prav, kjer si je človek sam kriv svojih nadlog. In tako se nahaja v tistem sercu prečudna zmes pravega keršanstva in strašnega malikovavstva.

Kaj se to pravi: „kar je človeku namenjenega, temu se naj vselej udá, ker človek spremeniti ne more, kar mu je odločenega?“ Ali ni to pregrešno mnenje — turški fatalizem, ki ne nasprotuje samo nauku prave vére, ampak še zraven tega človeku jemlje meč in ga mami, da si iz rev in nadlog pomagati noče in ne more, ker misli da mora tako biti. Kdor misli: „Sem rojen berač, Bog mi je odločil beraško palico“, je že dosti, da je teh misel; gotovo bi ga slepa sreča mogla iskati, da bi kaj več postal. Tako se zgodi, da beraški otroci večidel tudi beračijo.

Kaj pa hoče reči: „Bog tepe otroke za pregrehe njih staršev?“ Kar si pri tem preprost človek večidel misli, je spet kriva véra, ker si misli Boga kakor nas enega, ki sovraži celo družino, če se mu gospodar zameri. Res pa je, da se naslednikom povračujejo hude dela njih prednikov, zakaj kjer je polna hiša krivih vraž in hudobij, se tudi mladina vsega navzame; — kar vidijo otroci pri svojih starših, kar slišijo od družine, ko je serce še občutljivo,

se jih prerado prime in jih spremlja do groba. Dušne kakor telesne reve podedvajo otroci. Ko je pa v duhu zagnala kal spridenih misel, se kmali tudi v djanji pokaže, kakor hitro se mladeneč sam dela poprime. Kar je morilo dušo in truplo njegovih staršev, tudi njega morí; on je le ponovljeno življenje svojih staršev; dočakovati mu ni boljega, če se ni prerodil po naukih sv. matere cerkve in pa šole. In tako se pregrehe staršev preseljujejo res po otrocih; nesreča gré od hiše do hiše, od roda do roda. Kakor mladike na lesniki ko dorastejo, nosijo lesnike ne pa žlahnih jabelk, tako tudi na deblu človeštva, ki smo ga od korenine premissljevali, se zrašajo mladike ter staremu deblu enak sad obrodé. Lesnika se pa dá precepiti. Če je prevelika, da se žlahna mladika ne prime debla, se precepuje po mladikah, po vejicah in po vejah, dokler je še kaj neprijetnega sadú na starem deblu. Mahoma se pa ne dá vsa precepiti. Kar se je globoko v navadah in šegah ukoreninilo, se ne dá z enim hipom odpraviti. Malo bo opravil, ki bi hotel mahoma vse spreobrniti. Znano tisuč in tisuč je takih nesrečnih poskušinj. Vprè se, kar še kaj življenja ima, in če ob enem ljudstvu hočeš vzeti gerdobo, v kateri tiči, se vzdigne hrup, punt mu je za petami, ki se bojuje zato, kar je nekdanj očetom draga misel bila.

Je pa druga gotova pot k zmagi: po nji so hodili večidel vsi, kolikor jih je kaj dobrega za človeštvo storilo. Poterpežljivosti je treba in gorečega serca za blagor človeški. Samopridnež naj ostane pri svojem žaklji, — tukaj ne bo nič opravil. Tisti pa, ki ima serce za to, da ljudstvu odkritoserčno resnico pové, — ki ne pozná večega veselja, kot človeka na duši in telesu srečnega storiti, tisti naj ne omaguje nad težavo svojega poklica — stanovitno naj požahnuje divjake! Kakor se drevo ohrani, če ga po vejah precepuješ, in donaša od leta do leta več dobrega sadú, tako se tudi ljudstvo le s poterpežljivim ravnanjem sčasoma na pravo pot tudi iz ukoreninjenih napčnih zapopadkov pripelje.

(Dalje sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Milana 10. maja. Svilne gosence so se letos pri nas zakasnile, ker še murvinega perja manjka. V okolici veroneški in Mantovi so červi v 2. dóbi.

Iz Gorice. Časnik „Annotatore Friulano“ naznanja, da je tergovec Ritter v Gorici dovoljenje dobil za pripravljanje k napravi železnice iz Gorice v Gradiško.

Iz Gradca se piše časniku štaj. kmet. družbe, da je zmerzlina 22. in 23. aprila marelice, breskve in češnje popolnoma pokončala; tudi zgodnje hruške so zlo terpele, pozneje pa in jabelka pa ne. Koliko je mraz v nogradih škodoval, se dosihmal še ne more prav vediti; očitno je dozdej, da so le mlade terte in posebno grubanice škodo terpele. Oreh, ki je leta 1850 zmerznil in od tistega časa malo ali nič rodil, je spet letos popaljen. Žito pa lepo kaže, čeravno rež, ki je iz začetka prav gosta stala, tam pa tam redkeja prihaja.

Iz Marburga. Sedaj je določeno, da sedež svitlega levantinskega škofa in kneza iz St. Andreja na Koroškem pride v Marburg na Štajarsko.

Iz Trebovlj na Štaj. Preteklo sredo je blizo nas neka ženska, ki je ob železnici za prešiče hrane nabirala, strašno smert storila. Čeravno je vodnik hlapona že od deleč z rokama naznanjal in upil, naj gré iz pota, se nekoliko avšasta ženska vendar ne spravi preč, — hlapon pridridra, jo zgrabi s svojim stranskim sukalom in verže s tako silo deleč na stran, da je bilo pri ti priči po nji. — Naj bi žalostna ta prigodba bila vnovič svarílo ljudem se že oddelec ogibati vozovom po železnici, ki kakor blisk hitro pritekó in pokončajo vse, kar se jim nasprot stavi!

Iz Ljubljane. Naša kupčijska in obertnijska zbornica je položila na Dunaj prošnjo: naj bi se tudi v Ljubljani

si napravljajo domači mnogotere jedila: bo-a-sho, koka-o, amar in poepoe; poslednje dve si hranujejo v velikih zalogah.

Nektere šege Kalmukov^{*)}.

Potovajoči malar Kiesewetter pride enega dne med četo Kalmukov, tistega mongolskega plemena v Azii, ki se spoznava k véri Fo in pod kosminastih šotorih prebiva, s katerimi se od kraja do kraja preseljuje, le od lova in živinoreje živi. Ravno je eden izmed njih umerl. Berž so šotore iz tal sneli in jih predstavili kakih sto stopinj preč od tistega mesta, kjer je merlič obležal. Vsa množica se je umaknila mertvem, namesto da bi bili njega zunaj svojega stanovanja pokopali. K pogrebu pride hitro eden njenih duhovnikov, ki nad merličem moli in neke čudne znamnja dela, na zadnje pa mu na več krajih kožo odere, češ, da duša zamore iz telesa. Ko je merlič že merzel, ga z eno peterih mongolskih prvotnih stvari: z lesom, ognjem, zemljo, železom ali vodo spravijo v večni pokoj, to je, ali ga sožgó, ali s kamnjem zadelajo, ali pokopljejo ali v vodo potopijo. Po rojstnem letu merliča se ravna tudi pogreb njegov. Leta imenujejo Kalmuki po sledečih dvanajstih živalih: eno se imenuje miš, drugo krava, tretje ris, četrto zajec, peto drakon, šesto kača, sedmo konj, osmo ovca, deveto vol, deseto kokoš, enajsto pes, dvanajsto prešič. Teh dvanajst let pa pomnožujejo s tem, da vsakemu pristavljajo še vsaktero gori omenjenih peterih prvotnih stvari; tako na priliko štejejo: miš les, miš ogenj in tako dalje. Na to vižo štejejo čas po teh 60 letih, ktere po tem še razverstujejo v možke in ženske leta, ktere imajo zarisane na leseni pratiki, ktera na dvorišču visi.

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašnji ljudstvo moré.

(Dalje in konec.)

Ljudstvu je omíke potreba na duši in na telesu, — vé, da to vsak človekoljub živo spozna, ker nevednost in vraže so nesreča svetu na vsako stran. Če je tudi kaj tacih samopašnikov še na svetu, ki mislijo, da je dobro, ako je ljudstvo nepodučeno, ker se tako lože za nos vodi pa tudi v pokoršini lože obderžuje, je vendar gotovo, da noben pošten človek kaj tacega misliti ne more, še manj pa smé pravi kristjan tacih misel navdan biti, da bi za ktereга koli človeka na svetu prav bilo, ako od Stvarnika prejeti „talent“ zakopava.

Zdaj je pa treba odgovora: kdo naj mu potrebno omiko delí? Kar zadeva dušo, ga podučava duhoven pastir; kar zadeva poljodelstvo, ga uči kmetijska družba. Kar pa vraže tiče, ajdovske šege in nemarne navade, naj ga uči šola in kdor kaj prida vé in zná. Kdor z ljudstvom več opraviti ima, kdor ga podučuje v mladih letih, kdor mu skerbi za dušno in telesno srečo, tistemu se naj bolj spodobí, da odpravlja vse, kar duh v nemarnosti zadržava, kar naj pred dušo spridi, potlej pa še časno srečo vzame.

Še imenitnejše pa je prašanje: kako se pomaga? Rekel sem že, da bi se bilo že gotovo kaj več pomagalo, ako bi pripomočki tako lahki in odkriti bili kakor niso. Koliko jih je, ki še ne vejo: kje vzrok tolikanj rev in nadlog tičí! Kdor pa hoče ternje z njiv spraviti, ni dosti, da požar naredí, tudi ne pomaga, če pri polti poseka; komaj spomlad pride, je že spet vse obrašeno. Kdor hoče slabe šege odpravljati, ne bo zmirjal ljudi toliko za tega voljo, kar so ravno storili; ako ima pamet in pripomočke, si bo prizadeval, da jih na drugo pot spravi, da jih drugič reve ne zadenejo. Pri takih rečéh ne pomaga očitanje, ampak le škoduje, ker dostikrat tisti, ki ga je nesreča za-

dela, sam ne vé, od kodí da pride. Tisti, ki hoče kaj dobrega svetovati, mora svoj svét dati, preden nesreča v hiši sedi. Jez mislim, kdor je marljivo bral: od kodí da izhaja mnogo rev in nadlog, bo že spoznaval, kje da je treba pomagati, da se saj huje vraže in krive šege odpravljajo. Se vé da je ljudstvo še v sto in sto družih nevarnih vražah zapleteno, pa se bo že kdo dobil, da ga bo po svoji moči podučeval; kar bo pa še le tedaj mogoče, ko bo ljudstvo večje vraže zapušati jelo. Dušni pastirji, ki poznajo cele soseske in fare, vedó tudi naj bolje, kaj in kako je treba pomagati tu ali tam; oni morajo vediti, kako se podučava, da ljudstvo z veseljem uk posnema in da učenika spoštuje kakor očeta, ki mu skerbi za dušo in telo.

Kar mislim jez o tem govoriti, veljá sploh za vse ljudstvo; kako naj se pa v tem ali unem kraji kdo tega deležen storí in kako se v drugih rečéh pomaga, naj bo skerb tistim, ki so tamkej znani z ljudmi. Tako si prizadevajmo zvesto podpirati ljudstvo, da kjer koli je še zakopano v škodljive vraže, se reši iz njih, da bo moglo v prihodnje bolje napredovati, da ne bo v svojih neokretnih mislih novih znajdb zametovalo, da ne bo, na priliko, vpilo kakor je, ko je železna cesta prišla: „da se hudič po nji vozi!“

Mene je k temu spisu prignal živi spomin na tolikanj krivih in žalostnih zapopadkov v raznih rečéh, kakor sem že zgorej omenil. Zato sem tudi sklenil pripomočke na roke dati, da bi se s podučanjem saj naj gerše vraže odpravile. Zatoraj sem pokazal, kje tičí korenina mnogih krivih vér.

Ker je pa korenina ta, razun podedovanih ajdovskih zapopadkov, vsajena v krivem zapopadku natornih prikazkov, posebno pa v napačnih mislih hudega vremena, bliskanja, gromenja in toče, hočem od tega kaj več govoriti. Zraven bo pa treba še tudi kaj družih prikazkov omeniti, ki so s temi v zvezi in ravno tako važni za prostega kmeta kakor za učenega človeka.

Na Dunaji.

Simon Šubic.

Drobtinčica za življenje.

Pravila ali regeljce številstva, da bo prav za te in tvojega bližnjega, naj ti bojo: Poštevaj (multipliciraj) si pošteno svoje premoženje, — doštevaj (adiraj) prijatlu, ako je v potrebi, — odštevaj (subtrahiraj), če ti kak opravljivec bližnjega gerdí, — razštevaj (dividiraj) med uboge, če te je Bog blagoslovil z bogastvom; — štej dobro svoje prijatle, pa ne štej jih, kadar si v sreči, štej jih le v nesreči.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Siska 10. maja. Čeravno žitna kupčija ne gré več tako spod rok kakor konec unega mesca, je bilo vendar ob kratkem okoli 12.000 vagánov koruze (nove po 3 fl. 24 do 30 krajc.) in blizo 6000 vagánov pšenice (valaske po 5 fl. 15 do 6 fl. 15 kr., pančovske po 5 fl. 45 do 6 fl. 15 kr., temeške po 6 fl. 30 do 45 kr., banaške po 7 fl. do 7 fl. 15 kr.) nekaj na špekulacijo, nekaj na Krajsko prodanih, in še več bi se je bilo spečalo, ako bi Teržacani kaj več veselja do nakupovanja kazali. Iz Karlovca se piše, da ne gré koruzna cena več tako na kviško kakor je šla poslednji čas; nove koruze po 3 fl. do 30 do 50 krajc., naj lepše pa po 3 fl. 57 kr., je lahko kupil kolikor koli je je kdo hotel, in ker od morja še ni nič slišati, da bi po žitu kaj prašali, bo pred ko ne žitna cena počasi spet padala.

Iz Gradca 12. maja se piše v dunajski „Gesch. Ber.“ sledeče: „V tem ko v doljni Austrii, na Ogerskem in Laškem slaba vinska letina žuga, se pričakuje pri nas na Štajarskem dobra. Dosihmal ni terta nič škode terpela (?), in čeravno ne bo obilo vina, ga vendar tudi celó malo ne

*) Od obleke Kalmukov ima tudi pri nas tisto debelo zimsko sukno imé, ki se mu kalmúk pravi, ker Kalmuki nosijo plajšče iz enacih bornih plahit.

po Boppu izrazuje „gospodarja“, torej Svetovit „sveta gospodar“¹⁾.

Prav torej ima ostroumni Bohlen²⁾, ako misli, da je Džaganat sonce v svoji polni moči. Tudi indijski Višnu — Kršna — Džaganat se je obrazoval s čveterimi obrazi, kar njegovo priime, katero se v Sundu³⁾ najde, Čaturmukha, „čveteroobrazec“, poterjuje.

Shri se tudi veli Lüki⁴⁾ in Indi so jo častili, kakor Shri kot boginjo sreče in obilnosti. Kakor je iz Shri postalo slovensko Srita, sriča, sreča, tako iz Lüke nemško Glück s predpostavljeno gerloglasnico, kakor v besedah asthi indijski, kost slovenski, nidha, indijski, nidus latinski, Nest nemški, in gnezdo slovenski.

Na kamnu pri svetem Pavlu v labudski dolini najdenem je napis LATOVO AVG. SACRVM⁵⁾, od kterege smo že v „Novicah“ govorili, in rekli, da pomeni Bra-ma-ta, ker se na drugi strani kamna najde ime IAVBRAMA, kterege razlaga se najde v časopisu „slovenska Bčela“ leta 1853⁶⁾. Da je Bramovo častje bilo v labudski dolini navadno, pričuje ime doline po ptiču, kateri je bil Bramu svet, in še danes se najde vas v bližini svetega Andreja Framrach gotovo ponemčeno ime slovenskega v Bramljah, ker je Nemeč b povsod v W ali pa F spremenil, n. p., Bistrica Feistriz, Lubno Laufen itd. V labudski dolini najdemo več lastnih imen krajev, kateri na častje staroslovenskih božanstev opominjajo, n. pr. Lading, to je, Ladinje na častje Lade, Stadling, to je Stadlinje na Stado ali Turice, sončni praznik, Labuda nemški Lavamünd na labuda Bramovega, Witsh, to je, Vitje — Viče⁷⁾ = Stadlinje. K tim imenom še prištej Sobota, Koplja, Biela na Štajarskem kraju in prepričan boš, da je tukaj bilo častje luči, katero je Bra-ma očitoval, kateri toraj se veli „sonce rojeno v jajci sveta — luči semena“. (Dalje sledi.)

Za poduk in kratek čas.

Pismice od zamaknjenih.

Dragi moj! Pišeš mi, da se ne moreš prečuditi, kako da so mogli unidan škof monakovski tako oestro prepovedati, da se nihče ne smé pečati z zamaknjenimi in da so te homatije večidel za sleparije spoznali. „Novice“ — si rekel — so nam ravno to že ob mnogih prilikah terdile, kar so višji škof sedaj še z bolj terdo besedo oklicali, — pa nikoli nisem mogel prav verjeti, da bi iz zamaknjene se ne slišal poseben božji glas“.

Vém, dragi moj! da marsikaj, kar se ljudem čudno zdí, nekterim koj veljá za čudež božji, in kdor ljudi svari,

¹⁾ Pred dvema letoma smo v članku „Jarmogio Aug. sacrum“ rekli, da Svetovit pomeni svetli vitez. Posvetovali smo se z učenimi jezikoslovci, kateri so nas prepričali, da Svetovit je prilog = sanskritski obliki vat, n. pr., agnivat ognjen itd. Med tem smo tudi našli sliko Jarmoga in se prepričali, da Jarmog ni Svetovit, ampak Shiva s priimenom Maha Ugra, Maha Šastava = Jaroslav, jari, Mog = Mogemar, serditi mogočni. V bukvah „codex Suprasl.“ se tudi beseda Jar, Jaru, večkrat najde v zmislu: Bog daj! (glej „Codex Suprasl.“ ed. Miklosiĉ str. 156, 286, 306.)

²⁾ Bohlen „Indien“ I. 248.

³⁾ Sundus III. 28.

⁴⁾ Barth „Altdeutsche Relig.“ II. 129.

⁵⁾ Eichhorn „Beiträge“ II. 67.

⁶⁾ Glej tudi „Novice“ leta 1853, str. 267.

⁷⁾ Terg, kateri na stari slovensko-rimski postaji Upelae stoji, se veli Vitanje. Upele pomeni to kar Bisele, Terbovlje od up in to od ap, iz kterege apen, japa in vapa. Iz ap, apen so postale slovenske oblike epa, ipa, zato polabski Ipa-bog = Turbog, Štirbog, Štribog, in imena rek Iplja, Ipol, Ipava z digamo Vipava = Jurja, Štir, Štrij, Opava, Upa reke na zemlji severnih Slovanov. Na noriških kamnih najdemo lastne imena Uppon (Mittheilung. des histor. Vereins für Steierm. I. 42.) in Kalupa = Samator, Voltar, Voltur, Bujtur od Kala = Kajla od glagola kal, sprudeln, torej spet pomen vode in bika v eni koreniki. Spis.

naj ne verjamejo krivim prerokom, zadene na take, ki celo njega po tem krivoverca imajo. Al komur ni mar zato, ako ga nevedneži ali hudobneži križajo, govori brez strahú resnico, ker na zadnje vendar le resnica obveljá.

Da se boš pa lože in do dobrega prepričal, kaj je zamaknjenstvo, ti hočem danes povedati, kako se naredí, da se človek zamakne. Slišim te že zavzeti se: „kaj pa je spet to novega, da se zamaknjeni tudi narejajo?“ Prijatelj! ne čudi se, to ni nič novega, to je že stara reč, pa pred Mesmerom, zdravnikom na Dunaji leta 1772, ni bila tako nataanko znana učenim, kakor je zdaj; od učenih pa so jo posneli tudi drugi.

Če ti povém, da vsegamogočni Stvarnik je vstvaril na svetu mnogo močí, katerih bistvo je le Njemu popolnoma, nam pa le malo znano, mi boš to toliko raje verjel, ako te prašam: kaj je blisk in tista moč, ktera blisk nareja in ki jo elektriko imenujemo? — kaj je tista nevidljiva moč, ki vleče železo in druge stvari na se, da se moraš močno napeti, ako češ železo ji potem odtergati? — Vidiš strune napete ob kolih poleg ceste, to se imenuje telegraf! Po teh strunah šviga, pa je nihče ne vidi in ne čuti, tista dvojna moč — električno-magnetična — ktera nam iz Dunaja v Ljubljano, čez 50 milj dolgo pot, v malo minutah donša naznanila.

Glej prečudne močí, ktere človek sedaj vprega v svojo službo. Prečudne so tako, da nevedni človek jih celó zapopasti ne more, ali jih za „copernije“ ima. Čudež božji je ta moč, to je gotovo, ravno tako gotovo, kakor je čudež božji vsaka travica, ki raste. Al — če človek se poslužuje od Boga vstvarjenih rečí, bi bilo pregrešno Njega, ki nad nami veličastno vlada, vtikati v stvari, ki jih človek prav ali neprav počenja s takimi močmi.

Take močí pa prebuja človek z mnogimi napravami še le iz stvari, v katerih tako rekoč skrite spé, ali pa se izbujajo same po sebi, kadar okoljšine to nanesó. V polenu je ogenj, pa ga ne čudiš in ne vidiš, — dergni pa poleno ob poleno, in unel se ti bo. V dlaki, posebno mačkini, je tisti ogenj, kakor v blisku, pa ga ne vidiš in ne čutiš; — gladi pa mačko, in če je tema, boš vidil iskrice, in jih čul po pokanji. Sto družih izgledov take baže ti bi lahko povedal, pa mislim, da že ti so zadosti, da zapopadeš, kaj se pravi: ta moč skrita spí, ta pa je izbujena al predramljena.

Le še nekaj, preden prideva do zamaknjenih, te moram spomniti. Povej mi, dragi, ali se ti ni včasih že prav kaj neumnega, prav nemogočega sanjalo? Povej mi: ali se ti ni včasih ponoči že kaj sanjalo, česar podnevi še mislil nisi? Ali se ti ni včasih kaj prav živo sanjalo? ali niso slišali drugi, ki so zraven tebe bdeli, te v sanjah marsikaj govoriti? ali nisi v sanjah celó morebiti vstal in to in uno reč počel? Ali nisi slišal od mesečnih ljudi, ki rogovilijo okrog, kadar jih, kakor pravimo, luna terka? Misli si vse to — in na poti si k spoznanju zamaknjenstva, ki tudi nič drugega ni kot sanjarija, le s tem razločkom, da je zamaknjeno (magnetično) spanje še višja stopnja oterpnjenosti telesne in živjše izbuje duhá, in s tem razločkom, da človeka, posebno tacega, ki je bolj podveržen zamaknjenemu spanju, tudi drug človek v to spanje spraviti zamore, pa ne s petjem „aja pupaja“, ampak da ga na posebno vižo po životu gladi. Nektere osebe pa so, posebno mlade ženske, že takošne natore, da zapadajo same po sebi takemu spanju, ali da jih kdo drug, kadar so v pripravnem stanji, in če je tudi on takošne natore, lahko zamakne. Slovenska beseda „zamaknjen“ (po nemški Hellseher, po francozki Clairvoyant) dobro zaznamuje ta stan človeka, v katerem je tako rekoč vse telesno življenje omamljeno in le duh se povzdigne v posebne sanje, v katerih jasno vidi ali sliši marsiktere prikazni, katerih se sicer zavedil ni, in govori in odgovarja na vprašanja. Če svojih navadnih sanj ne smemo čudežev božjih imenovati,

ki so dostikrat pregrešne, tedaj tudi teh bolj nenavadnih ne smémo, ki izvirajo iz enacega studenca. Te sanje imajo ravno toliko resnice kakor navadne sanje; marsikteremu so se že številke sanjale, ki jih je v loterijo stavil in terno in še več zadel, — desetkrat pa so se mu spet sanjale — pa ne ene ni srečne bilo. Gol primer je bil.

Lahko tedaj zapopadeš, kako lahko goljufiva oseba sama, ali če je še kdo ž njo zastopljen, bahjoverskim ljudém kvasi, kar je za nje namen ali za njeno mavho dobro. Iz tega pa tudi vidiš, da ni treba, da bi vsaka zamaknjena ravno mogla sleparica biti; včasih ktera zamaknjena nič družega ne govori, kakor to, kar ji res v sanjah po glavi blodi, — druga pa, ki je goljufiva, pritkuje še sto družih reči.

Zdaj pa ti bom povedal, kako zamore človek človeka zamakniti. (Konec sledí.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Ljubljane. V nedeljo dopoldne so gnali skozi Ljubljano na bližnjo grajšino na Lešičje (Geyerau) 29 švajcarskih goved, ktere si je dal sedanji lastnik te grajšine vitez Šornó, bivši landaman ali kantonski poglavar v Švicu, iz Švajca sém priti. Bila je živinica 22 dní na poti, preden je čez Monakovo, Salzburg, Bruk, po železnici v Ljubljano došla. Večidel so telice v drugem letu, 2 sta junčka po pol leta stara, ki bota za pleme; sploh vsa živina ni velike sorte, ampak srednje; posebno lepa pa je stara krava, ki je bila vodnica celi čedi, ki jo je gnalo 6 švajcarskih fantov in pa en sirar. To je pervikrat, da na Krajnsko pride toliko goved ob enem — naravnost iz Švajca. Serčno želimo, da bi se gospodarju dobro obnašala živinoreja na novem mestu, kjer je sicer veliko žlahne hribovske mèrve, pa tudi še dosti zamočenega sveta, ki zdihuje po drenáži. Da bi se pač čislane švajcarske živine sčasoma tudi veliko zaplodilo po naši deželi!

Novičar iz raznih krajev.

Poslednje dní se je nekoliko zboljšal dнарstveni stan; obligacijni kurs je nekoliko višji, srebra pa nižji. Pravijo, da zboljšek ta izvira odtod, ker po pismu, ki ga je rusovski minister Neselrode te dní razposlal poslancem svoje vlade in v katerem popisuje obravnave poslednjih dunajskih posvetovanj in razodeva, da Rusija nič prenapetega ne tirja, se je up povzdignil, da avstrijska in pruska vlada se bote zedinile in določivno besedo potem govorile na desno in levo. Ravno zato pa, ker se avstrijska vlada noče na vrat na nos vreči v naročje francozki in angležki, jo pikajo pariški časniki, in celó taki, ktere prešínva duh vladni, poslednji čas vedno huje. Kakor si tedaj Avstrija še zmiraj prizadeva za mirno spravo, tako se tudi po naznanilu „Times“ lord Russel z mnogimi ministri nevtrudljivo poganja za dosežbo mirú. — Vihar, ki je poslednji čas protil razrušiti ministerstvo Palmerstonovo, je spet potihnil, ko je v zgornji zbornici angležkega državnega zbora zoper predlog lord Ellenborougha, kteri je hotel sedanje ministerstvo spodriniti in namesto njega „boljše glave“ na čelo vlade postaviti, se oglasilo 181 lordov, za-nj pa le 71, tedaj velika večina za sedanjo vlado; ministerstvo to tedaj za nekaj časa spet terdno stoji. — Knez Goršakov je 12. t. m. pisal, da se v Krimu ni nič važnega pripetilo. Sevastopolj stoji pri starem: Rusi noter, zavezniki zunaj. Omer-paša je s svojo turško armado tako rekoč prubit na eno mesto, ker mu po poslednjih novicah 8000 rusovskih konjikov nasproti stoji, ki mu branijo vsaktero početje. V armadi francozki na Krimu je le to novo, da je general Canrobert zavolj bolehnosti pro-

sil za odvezo od višjega poveljstva, in da je cesar Napoleon uslišal to prošnjo in namesto njega postavil generala Pelissier-a; Canrobert bo vprihodnje zapovedoval le kardelu, kteremu je dosihmal Pelissier poveljnik bil; sta tedaj menjala službi. Sliši se, da tudi angležki višji poveljnik lord Raglan se je že zlo vtrudil in da tudi namesto njega pride drug. — V poslednjem novičarji se je pri novem rekrutiranji, ki ga je razpisal car Aleksander, tiskaren pogrešek vrnil: namesto 100 beri 1000 duš; od 1000 duš se bo namreč vzelo 12 novincov; rekrutiranje mora od 1. junija do 1. julija dokončano biti. Kar pa se bramborcov (milicie) tiče, ki jih je že rajni car sklical, jih mora biti dosihmal že 164.000 skupaj, zakaj vsaka četa obstaja iz 1000 mož, in ker je bilo unidan na znanje dano, da je že izvoljenih tudi 164 zapovednikov, mora tedaj že gori omenjeno število skupaj biti. — Tudi armada zaveznikov se v Krimu zmiraj pomnožuje; 14. t. m. je prišlo 6000 Piemontezov v Balaklavo; Angleži so nabrali že 4000 dobrovoljcev v ptujih deželah, iz Švajca se jih pričakuje še 3000. Vso armado v Krimu mislijo na 180.000 spraviti, Rusov pa je nek 270.000. — V hudi zadregi ste zdaj danska in švedska vlada. Francozka in angležka ste jima unidan nek precej oestro pisale, naj odkritoserčno poveste: al deržite ž njima ali z Rusom, ker nezanesljiv prijatelj je nevarniši kot odkrit sovražnik. Dozdaj ste se danska in švedska vlada tako obnašale, da nobeden ne vé, pri čem da je, — to pa ne bo moglo dalje terpeti. — Od zadnje ure ob glavo djanega Pianori-a pišejo nekteri časniki, da je brez kesa, brez spokorjenja umerl, da nič ni izdal od deležnikov svojega početja, in da je do zadnjega kričal „vivé la republique!“ (živila ljudovlada!), — drugi pa terdijo, da je popolnoma skésan umerl. Cesar ga nek zato ni pomilostil, ker je že pred enkrat dopernesel umorstvo. — Pomina vredna je sledeča novica: v 13 deržavah svobodne severne Amerike je od 4. prihodnjega mesca julija oestro prepovedano žganje na drobno točiti. Prepoved ta se opira na dobre nasledke enake pripovedi v deržavi Maine, kjer v letu 1852 že ječ in siromašnic ni zadosti bilo za vse tiste, ki so po pijančevanji dopernašali hudodelstva ali so na beraško palico prišli; zdaj čez 2 leti, kar so žganjarije prepovedane, pa se je zmanjšalo število teh nesrečnežev tako, da bojo v Portland-u, glavnem mestu Maineške deržave, prodali jetnišnico in siromašnico. — V veliki bolnišnici dunajski — v sobi prof. Oppolzera — je ravno zdaj zamaknjeno dekle, hči kmečkih staršev iz doljne Avstrije. — V 5 konjskih mesnicah na Dunaji in blizo Dunaja so preteklo leto 1180 kónj zaklali, od kterih se je 4720 centov mesa za vžitek prodalo po 4 in 5 krajc. funt. — Iz Siska se piše, da ozimina na Horvaškem in v Slavonii prav lepo stoji, ne tako pa jaro žito. — Ne le na našem Laškem temuč tudi na Piemontezkem in Francozkem tožijo, da pomanjkuje svilnim gosencam murvinega perja, ker ga mraz zaderžuje; cena svile (žide) je tedaj v Milani zadnje dní precej poskočila.

Stan kursa na Dunaji 21. maja 1855.

Obligacije državnega dolga	5 % 80 fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	81 fl.
	4 1/2 % 69 1/2 "	Windišgrac. " "	20 " 29 1/2 "
	4 " 62 3/4 "	Waldstein. " "	20 " 29 "
	3 " 48 3/4 "	Keglevičeve " "	10 " 10 "
	2 1/2 % 39 1/2 "	Cesarski cekini.	5 fl. 55 "
Oblig. 5% od leta 1851	B 95 1/2 "	Napoleondor (20 frankov)	9 fl. 58 "
Oblig. zemljiš. odkupa 5%	72 1/2 "	Suverendor	17 fl. 16 "
Zajem od leta 1834	217 "	Ruski imperial	10 fl. 10 "
" " 1839	116 3/4 "	Pruski Fridrihsdor	10 fl. 35 "
" z loterijo od leta 1854	101 3/4 "	Angležki suverendor	12 fl. 28 "
" národní od leta 1854	84 1/4 "	Nadavk (agio) srebra:	
		na 100 fl.	27 1/2 fl.

razodel, so poterdili mnogi veljavni slovenski pisatelji. Posebno važno pa bo našim bralcem zvediti, kaj o tem dva gospoda mislita, ki jih ponosno med pervake slovenskega slovstva štejejo; nju mnenje bi utegnilo končati omenjeno pravdo.

Svitli knez in škof lavantinski so mi 12. t. m. blagovolili sledeče pisati: „Kar ste nam v slovniške sodni v 36. listu povedali, ste moje misli skoz in skoz zadeli in posneli. Taka sodnja bila bi cvet brez sadú. Le svoje terme se ne deržimo, pa enokoljko čez prag se ozrimo; posnemajmo, kar je dobro in prav po duhu slovenščine; zloga bo polahoma sama došla; posiloma se doiti ne dá. Tudi Nemci jo v pisarii še neprenehoma lovijo. Gledati moramo na reč, ne toliko na minljive oblike — vražje spotike v napredovanji slovstva našega“.

Slavni gosp. profesor Metelko pa so mi 21. dan t. m. sledeče na znanje dali: „O zadevi slovenske sodnije ste Vi, odkritoserčno govorim, vse tako dobro premislili in po vsi ozornosti tako razločno povedali, da ne morem bolje storiti, kakor reči, da sem vès Vaših misel, in s tem, menim, je vsa ta reč dognana“.

Za poduk in kratek čas.

Pismice od zamaknjenih.

(Konec.)

Sedaj, dragi moj, ti hočem povedati: kako se tudi narejati zamore zamaknjenstvo. Ker pa ne želim, da bi tudi ti to skušal, kar ni za nobeno rabo in za nobeno korist, ti bom razložil to reč le ob kratkem.

Ni vsakdo pripraven, družega zamakniti. Naj pripravniši za to je zdrav in močan človek od 25 do 50 let, terdne volje in živega zaupanja na to. Tudi mora s tisto osebo, katero zamakniti hoče, enacih občutkov biti, ker brez sočutja (ohne sich in Rappert zu setzen) se ne izbudí zamaknjenstvo. Da se pa to sočutje izvé ali če je moč izbudí, se delajo nektere priprave (praeparirende Behandlung). Zamakovavec (Magnetiseur) prime v ta namen rami tiste osebe, katero hoče zamakniti, z obema rokama tako, da pavca položi v podpashi, vse druge perste pa na ramo, potem večkrat močno stisne in strese pleča itd.

Mu je to po sreči šlo in če vidi, da bo kaj, začne pravo zamakovanje (effektive Behandlung), katero se večidel z roko opravlja in se rokovanje (Manipulation) velí. To pa se opravlja ali z rahlim gladenjem ali z močnejim stiskovanjem. Zavolj spodobnosti je oseba sicer oblečena, pa le s prav lahko obleko in ne s svilnato; zamakovavec jo gladi od glave do nog in od nog do glave nazaj v okrožji ali z dlanom ali robom roke.

— Če jo pa hoče zamakniti z močnejim stiskovanjem, položi eno roko na želodec osebe, drugo pa na tisti del, kterege posebno hoče zdramiti. Pri vsem se ravna po posebnem redu, po skušnjah poterjenem, v tihi in bolj tamni sobi, pri srednji toploti, vsaki dan ravno ob tisti uri, in skoz več mesčev stanovitno, pervekrati ne čez četert ure, pozneje pa tudi celo uro. Oseba leži, ali napol sedí napol leži. Če se zamaknjenstvo že približuje, jo začne na posebno vižo po očéh gladiti (Sopiren), da jo spravi v spanje.

Ko je zaspala in je z neprenehanim gladenjem v pravo zamaknjenstvo djana, začne v teh sanjah razodevati vse tiste reči, ki jih slišimo in vidimo pri zamaknjenih, da uganujejo misli družih ljudi, — da berejo pisma, ki jim jih pokladamo na žlicico ali na konec perstov, — da govorijo v ptujih jezicah, — da pripovedujejo prihodnje prigodbe, — da razlagajo svojo bolezen in pomočke zoper njo in sto družih reči, ktere si lahko mislimo, ako pri vsem tem le tega nikoli ne pozabimo, česar se nam dostikrat sanja že v navadnem spanji.

Vidiš, prijatelj, to je tista skrivnost, ktere nekteri celó verjeti nočejo, drugi pa malikujejo o nji, da take osebe so kaj posebnega božjega. Oboje je skoz in skoz napčno,

česar si sedaj menda do dobrega sam prepričan. Zamaknjenstvo je prosta natorna prikazen, ktera se včasih sama po sebi nareja, nar večkrat pri bolj občutljivih ženskah iz spolovilnih vzrokov, — pa jo tudi mi narediti zamoremo. Gotovo pa se kaže tudi v zamaknjenih prečudna moč duševnega življenja, ktero se tako rekoč začasno loči od telesnosti in se povzdigne v sanje, za ktere nimamo nobenega merila, nobenega zakona; le to za gotovo vémo, da so sanje navadnega človeka v nenavadnem stanu. Teh sanj in v tem nenavadnem stanu ne moremo tajiti, — al nespametno in pregrešno je, če jim pritikujemo kaj božjega, ker le prevečkrat je tudi goljufija in sleparija zraven. Od zamaknjenstva sploh tedaj res veljajo besede pesnika, ki pravi:

Kdor nič ne verjame, veruje pre malo;

Kdor pa verjame vse, veruje preveč.

Slovanski popotnik.

* Letos izhaja v našem cesarstvu 36 slovanskih časopisov, 16 českich, 7 poljskih, 11 jugoslavenskih, 2 rusinska, med kterimi jih izhaja v Pragi 10, v Lvovu 5, v Zagrebu 4, na Dunaji 3, v Berni 2, v Ljubljani 2, v Peštu in Budinu 2, v Krakovi 2, v Novem Sadu, Banski Bistrici, Humpolcu, Tešinu, v Zadru in Celovcu po enem.

* Koledarjev slovanskih je prišlo za to leto blizo 40 na svetlo, naj več v českem jeziku.

* Družtvo sv. Mohora šteje že 1038 družbenikov.

* V cesarski knjižnici na Dunaji je blizo 16.000 rokopisov v gerškem, hebrejskem, kitajskem, indiškem itd. jeziku, 12.000 evropskih rokopisov na papiru, 12.000 prvotiskov, 280.000 knjig nove dôle, 6000 zvezkov muzikalnih in 8800 rokopisov od imenitnih mož.

* Gosp. Dragotin Havliček, nekdanji zastopnik na zboru deržavnem avstrijskem in vrednik českich „Nar. Novin“ in „Slovana“, ki je moral čez 4 leta v Briksenu (na Tiroljskem) zunaj svoje domovine živeti, je unidan dobil dovoljenje, da se smé spet nazaj domú verniti.

* Sloveni v Lužičah (Lausitzer-Wenden) stanujejo v 729 soseskah in štejejo 164.000 duš, 153.000 jih je evangeljske vére, 11.000 pa katoliške. V 95 cerkvah jim oznanuje 114 duhovnov besedo božjo; šol imajo 190, v kterih učí 210 učiteljev v lužiško-serbskem narečji; „matica“ njih veselo napreduje.

* 13. dan tega mesca se je praznoval 60letni rojstni dan slavnega Šafarika, ki je bil, slovanskemu slovstvu na čast, rojen 13. maja 1795 v Kabalarovu na zgornjem Ogerskem.

* Iz našega cesarstva se je na Rusovsko izpeljalo leta 1852 za 5 mil. 899.444 sreb. rubljev blaga, iz Rusovskega v naše cesarstvo pa za 5 mil. 709.897 rubljev, — leta 1853 pa iz Avstrije v Rusijo za 5 mil. 869.341 rublj., iz Rusije v Avstrijo pa za 7 mil. 640.005 rubljev.

* Slavensko knjižestvo dobíva na Danskem in posebno v glavnem mestu Kodanji zmiraj več prijatlov; neki dr. Thorson je začel izdajati biblioteko „slavenske beletristike“; posebno pozornost izbujajo arheologicne preiskave českega pisatelja prof. Vocela.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tersta. * Kmali bomo imeli pri nas več pitne vode, ker raka (vodovod) od Nabrežine v Terst se bo napravila s kapitalom od 660.000 fl., ki se je nabral po akcijah. Železnica bo nek prihodnje leto gotova.

Iz Ljubljane. Mnogo družtvenikov krajskega muzeja je razodelo željo, naj bi se napravljali od časa do časa zbori, v kterih bi se družtveniki pomenkovali o mnogoverstnih védah in znanstvih, ki obsegajo obsirno polje